

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1204

15. SVIBNJA 2026. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001 >

**Glagoljica –
više od pisma**

SADRŽAJ

6

Dan sjećanja u Hrtkovcima
»Rana koja još uvijek
nije zacijelila«

12

Prof. dr. sc. Milica Lukić,
Filozofski fakultet u Osijeku
**Glagoljica nije samo pi-
smo, ona je filozofija, te-
ologija, povijest, identitet**

16

Tragovi hrvatskih
arhitekata u Srbiji (V.)
**Katinčić i Horvat –
zemunski graditelji**

22

Mini mljekara *Sárkány* iz Malih Pijaca
**Obiteljski posao
izrastao iz upornosti**

30

Roman *Žig* Mirka Kopunovića
predstavljen u Subotici
**Dvotjednik *Žig*
– oaza slobodne misli**

34

Subotička biskupija najavljuje
i poziva
**Tijelovska procesija
ponovno kroz Suboticu**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Preradovićeve 11
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

vlč. Vinko Cvijin (predsjednik), vlč. Josip
Ivešić, Mirjana Stantić, Gordana Jerković, Ne-
venka Tumbas, Renata Kuruc, Marica Stantić,
Amalija Šimunović, Mirjana Trkulja

RAVNATELJICA:

Karolina Bašić

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

Ivana Petrekanić Sič

(koordinatorka dopisne službe)

• Željka Vukov
• (novinarka, urednica društvene rubrike)
• Davor Bašić Palković
• (novinar, urednik rubrike kultura)
• Ivan Ušumović
• (novinar, urednik sportske rubrike)
• Zvonko Sarić
• (novinar)
• Jelena Dulić Bako
• (novinarka)
• Suzana Darabašić
• (novinarka dopisništva Srijem)
• e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
• LEKTOR:
• Zlatko Romić
• TEHNIČKA REDAKCIJA:
• Thomas Šujić (tehnički urednik)
• Jelena Ademi (grafička urednica)
• FOTOGRAFIJE:
• Nada Sudarević

FINANCIJE I RAČUNOVODSTVO:

• Mirjana Trkulja
• (tajnice@hrvatskarijec.rs)
• (distribucija@hrvatskarijec.rs)
• TELEFON: ++381 24/55-33-55;
• ++381 24/55-15-78;
• ++381 24/53-51-55
• TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230
• E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs
• WEB: www.hrvatskarijec.rs
• TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica
• List je upisan u Registar javnih glasila
• Agencije za privredne registre Republike Srbije
• pod registarskim brojem: NV000315
• COBISS SR-ID 109442828
• CIP - Katalogizacija
• u publikaciji Biblioteka
• Matice srpske, Novi Sad
• 32+659.3(497.113=163.42)

Eurobarometar

Ovoga 9. svibnja obilježen je Dan Europe. Tim povodom šef Delegacije EU u Srbiji **Andreas von Beckerath** poručio je da Srbija pripada Europskoj uniji kao »domaćin za sopstvenim stolom«, ističući važnost reformi, vladavine prava i dijaloga u procesu europskih integracija.

Također, prošloga tjedna objavljeno je i novo izdanje Standardnog Eurobarometra, istraživanja javnog mnijenja koje naručuje Europska komisija, a koje se provodi u 27 članica EU i u većini zemalja kandidata za članstvo.

Kada je riječ o Srbiji, prema tom istraživanju, 35% građana smatra da bi članstvo zemlje u EU bila dobra stvar, 30% da bi bila loša stvar, a 35% da ne bi bila ni dobra ni loša stvar, objavio je portal Savremena politika. S druge strane, upitani – bi li naša država imala koristi od članstva u EU, 55% građana Srbije kaže da bi država imala koristi, dok 41% kaže da ne bi.

Na pitanje – ima li EU za njih pozitivnu ili negativnu asocijaciju, 32% građana Srbije odgovorilo je da je u pitanju pozitivna, a 34% negativna asocijacija. Dodatnih 34% ima neutralan stav prema EU.

Prema istom istraživanju, 36% građana Srbije ima povjerenja u EU, dok 59% nema.

Sve u svemu, rezultati ovog istraživanja pokazuju duboku društvenu podijeljenost i svojevrsni zamor od teme eurointegracija. Nekada snažno proeuropsko raspoloženje, karakteristično za razdoblje nakon 2000. godine, danas je vidljivo oslabilo. Podsjetimo, nakon petolistopadskih promjena do 2008. dominirao je snažan eurooptimizam (vrhunac je bio 2003. i 2004. kada je »pro EU« raspoloženje imalo preko 70 posto potpore). Od 2009. do 2020. bilježio se postupni pad podrške, a od 2022. jača euroskepticizam.

Kada je riječ o aktualnom stanju, stručnjaci (koji su se bavili sličnim novijim istraživanjima) smatraju kako je posebno značajan velik broj neutralnih ispitanika, za koji navode da je rezultat dugotrajnog i neizvjesnog procesa pristupanja, ali i osjećaja da Bruxelles prema Srbiji primjenjuje dvostruke standarde. Upravo skupina neutralnih građana mogla bi u budućnosti biti presudna za oblikovanje javnog mnijenja, ovisno o (geo)političkim okolnostima i konkretnim koristima koje bi građani eventualno osjetili od europskih integracija. Naravno, ključni će i nadalje biti centri moći koji sudjeluju u upravljanju tim narativom.

Priča o Srbiji u EU praktično traje još od demokratskih promjena 2000. godine. U travnju 2008. potpisali smo Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju, status kandidata dobili smo u ožujku 2012., a krajem 2015. otvorena su prva dva pregovaračka poglavlja. No, koji god datum da uzmete u obzir, dojam je isti – u pitanju je dugo putovanje.

D. B. P.

Izmjene izbornih zakona

Širenje manjinskih prava ili novi prostor za zlouporabe?

Prijedlozi izmjena i dopuna četiri izborna zakona koji su ušli u skupštinsku proceduru ponovno su otvorili pitanje položaja izbornih lista nacionalnih manjina u Srbiji. Posebnu pažnju izaziva rješenje po kojem bi status izborne liste nacionalne manjine mogla dobiti i grupa građana

U skupštinsku proceduru 21. travnja ušla su četiri prijedloga zakona: izmjene Zakona o izboru narodnih zastupnika, Zakona o lokalnim izborima, Zakona o Ustavnom sudu i Zakona o izboru predsjednika Republike, a predlagatelj je narodni zastupnik **Miroslav Petrašinović**. O prijedlozima su od 4. do 7. svibnja održana javna slušanja u Kragujevcu, Nišu, Novom Sadu i Beogradu, nakon čega je 11. svibnja skupštinski odbor podržao predložena rješenja, a 12. svibnja počela je i skupštinska rasprava.

Grupa građana kao manjinska lista

Najosjetljiviji dio prijedloga odnosi se na izborni status nacionalnih manjina. Važeći Zakon o izboru narodnih zastupnika propisuje da podnositelj izborne liste nacionalne manjine može biti samo politička stranka nacionalne manjine ili koalicija takvih stranaka. Prema prijedlogu izmjena, ta bi se mogućnost proširila i na grupu građana. U predloženom tekstu članka 137. navodi se da podnositelj manjinske liste može biti politička stranka nacionalne manjine, koalicija takvih stranaka, »kao i grupa građana koja se obrazuje u skladu s odredbama ovog zakona«.

Predloženo je i da lista koja traži manjinski status mora nazivom jasno ukazati na vezu s određenom nacionalnom manjinom. Ako listu podnosi grupa građana, naziv liste mora sadržavati naziv nacionalne manjine čije interese ta grupa građana zastupa. U obrazloženju se navodi da se time želi smanjiti prostor za zlouporabe.

Upravo tu počinje sporno pitanje. **Ahmedin Škrijelj** iz SDA Sandžaka ocijenio je da ostaje nejasno kako će Republička izborna komisija utvrđivati da je osnovni cilj grupe građana zaštita i zastupanje interesa određene na-

cionalne manjine, navodeći da je poseban birački popis jedini postojeći mehanizam koji bi mogao potvrditi takvu vezu. S druge strane, predlagatelj Miroslav Petrašinović tvrdi da se mogućnost zlouporabe smanjuje time što bi u nazivu liste morali jasno stajati interesi koje nacionalne manjine ta lista zastupa.

CRTA ocjenjuje da prijedlog »prividno pooštrava kriterije«, jer zahtijeva jasniji naziv liste i upis stranaka u odgovarajući registar, ali istodobno omogućuje da manjinsku listu podnese i grupa građana. Prema toj organizaciji, to može otvoriti dodatni prostor za manipulacije, osobito zato što manjinske liste imaju povoljnije uvjete kandidiranja i stjecanja mandata.

Povlastice i otvorena pitanja

Položaj izborne liste nacionalne manjine nije samo simboličko pitanje. Prema važećem Zakonu o izboru narodnih zastupnika, manjinska lista može biti proglašena ako dostavi 5.000 ovjerenih izjava birača koji je podržavaju, dok je za ostale liste propisano najmanje 10.000 potpisa. Uz to, manjinska lista sudjeluje u raspodjeli mandata i kada dobije manje od tri posto glasova, a pri raspodjeli

mandata količnici manjinskih lista koje su osvojile manje od tri posto glasova uvećavaju se za 35 posto.

Zbog tih povlastica pitanje tko može dobiti status manjinske liste ima širi značaj od tehničke izborne procedure. Afirmativne mjere uvedene su kako bi nacionalne manjine imale realniju mogućnost političkog predstavljanja. Međutim, ako se takav status dodjeljuje listama koje ne predstavljaju autentične interese manjinske zajednice, povlastice namijenjene manjinama mogu postati instrument političke taktike.

U javnosti se pojavljuju i tumačenja da bi ubuduće vrlo mali broj ljudi mogao osnovati grupu građana i nastupiti kao manjinska lista. Međutim, prema dostupnom tekstu službenog prijedloga ne navodi se da su za formiranje manjinske liste dovoljne tri osobe. Predložena odredba govori o »grupi građana koja se obrazuje u skladu s odredbama ovog zakona«. Važeći zakon propisuje da grupu građana kao podnositelja izborne liste obrazuje najmanje deset birača, sporazumom koji se zaključuje u formi javno ovjerene isprave.

Drugim riječima, sporno nije to da bi »tri osobe« mogle same po sebi formirati manjinsku listu, nego to što bi grupa građana, jednom kada je obrazovana prema zakonu, mogla tražiti status liste nacionalne manjine. Za takvu listu i dalje bi važila pravila o predaji kandidata i potpisa podrške, ali bi se, ako joj se prizna manjinski status, na nju primijenile povoljnije odredbe.

Pitanje biračkog popisa

Važno je i pitanje posebnog biračkog popisa. To je službena evidencija u koju se pripadnici nacionalne manjine

upisuju isključivo na osobni zahtjev, pri čemu jedna osoba može biti upisana samo u jedan poseban birački popis. Međutim, u prijedlogu izmjena nije izričito propisano da članovi grupe građana moraju biti upisani u poseban birački popis te manjine. Upravo zbog toga kontrola autentičnosti manjinske liste ostaje otvoreno pitanje.

Sumnje u zlouporabu manjinskog statusa nisu nove. Tijekom izbora 2023. pažnju je izazvala lista »Dosta! Evropski put – Zoran Ilić novi gradonačelnik Beograda«, koja se predstavljala kao lista bunjevačke nacionalne manjine. CRTA je navela da je Gradska izborna komisija u Beogradu zatražila provjeru upisa u poseban birački popis i mišljenje Nacionalnog savjeta bunjevačke nacionalne manjine. Nakon što je utvrđeno da nijedan kandidat nije bio upisan u taj popis i nakon što Nacionalni savjet nije dao suglasnost da lista ima položaj bunjevačke manjinske liste, ona nije proglašena jer nije dostavila dovoljan broj potpisa podrške.

Ovaj primjer pokazuje zašto pitanje manjinskih lista nije samo pravno-tehničko. Kada se manjinski status poveže s manjim brojem potrebnih potpisa, nižim pragom za ulazak u raspodjelu mandata i uvećanjem količnika, svaka nepreciznost u zakonu može imati izravne političke posljedice. Predložene izmjene donose određena pooštavanja, prije svega kroz obvezu da naziv liste jasno upućuje na nacionalnu manjinu koju navodno zastupa. Ipak, ostaje pitanje je li to dovoljno i kako će se u praksi utvrđivati autentična veza grupe građana s manjinskom zajednicom.

Ivan Ušumović

Ministarstvo poljoprivrede

Poziv za poticaje u stočarstvu

Ministarstvo poljoprivrede objavilo je prvi javni poziv za podnošenje zahtjeva za ostvarivanje prava na poticaje u stočarstvu za tov goveda, tov svinja, tov janjadi i tov jarića za 2026. godinu. Poljoprivredni proizvođači mogu podnijeti zahtjeve do 11. lipnja putem platforme eAgrar, odnosno portala ePodsticaji. Poticaji se odnose na grla predana klaonici ili izvezena od dana objave javnog poziva prema prethodnom natječaju do dana objave novog javnog poziva.

Ministarstvo poljoprivrede navodi da se iznimno na ovaj javni poziv mogu podnijeti zahtjevi za goveda isporučena u klaonicu, izvezena ili poslana na područje Autonomne Pokrajine Kosovo u razdoblju od 21. lipnja 2025. do datuma prvog javnog poziva za 2026. godinu, pod uvjetom da za ta goveda nije podnesen zahtjev ili je ostvareno pravo na poticaje po javnom pozivu u 2025. godini.

Kako je navedeno, zahtjev se podnosi zasebno za svaku vrstu tovnih grla, dok se za istu vrstu podnosi jedan jedinstveni zahtjev za ostvarivanje prava na poticaje. Pravo na subvencije mogu ostvariti pravne osobe, poduzetnici i fizičke osobe – nositelji komercijalnih obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava koji ispunjavaju uvjete propisane Zakonom o poticajima u poljoprivredi i ruralnom razvoju. Jedan od osnovnih uvjeta je da je poljoprivredno gospodarstvo obnovilo registraciju u Registru poljoprivrednih gospodarstava za tekuću godinu.

Zahtjevi za ostvarivanje prava na poticaje podnose se elektronički putem portala ePodsticaji, unutar sustava eAgrar. Ministarstvo poljoprivrede pozvalo je stočare da pravovremeno pripreme potrebnu dokumentaciju i podnesu zahtjeve u predviđenom roku.

I. U.

Dan sjećanja u Hrtkovcima

»Rana koja još uvijek nije zacijelila«

»Danas ne govorimo o prošlosti, govorimo i o budućnosti, o potrebi da gradimo društvo u kojem nitko neće biti progonjen zbog svog imena, svoje vjere ili naroda. Društvo u kojem će različitost biti snaga, a ne razlog za strah«, rekao je Ivo Martinović

Dan 6. svibnja obilježava se kao datum kada je 1992. godine pokrenuta kampanja progona nersrpskog stanovništva u Hrtkovcima te se na taj dan ukazuje na potrebu sjećanja na žrtve i protjerane Hrvate iz ovog mjesta, ali i ostatka Srijema te cijele Vojvodine. Ovogodišnja komemoracija 6. svibnja započela je na mjesnom groblju molitvom za sve nastradale tijekom 90-ih godina.

»Danas stojimo ovdje u Hrtkovcima, na mjestu koje za mnoge nije samo točka na karti, nego rana koja još uvijek nije zacijelila. Potpuno smo svjesni osjetljivosti trenutka kad god se progovara o teškim temama iz naše povijesti, te potpuno uvažavamo nelagodu, ponovnu traumu i strah kod naših ljudi u Vojvodini, ali i kod nas koji smo u to vrijeme morali iseliti. Unatoč svemu, smatramo iznimno važnim i odgovornim njegovati kulturu sjećanja na te teške trenutke i stradanja brojnih nevinih žrtava. Okupili smo se ovdje kako bismo odali počast **Mijatu Štefancu**, jednom od onih koji su ubijeni samo zato što su bili Hrvati, ali danas ne izgovaramo samo jedno ime. Danas mislimo i na sve druge lojalne građane Vojvodine i Srbije koji su tijekom devedesetih bili izloženi prijetnjama, progonima, poniženjima, nasilju i ubojstvima«, kazao je predsjednik Zajednice protjeranih Hrvata Srijema, Bačke i Banata **Ivo Martinović**.

Sjećanje kao opomena

Kako je kazao, 6. svibnja 1992. godine Hrvatima u Hrtkovcima izrečena je poruka koja je mnogima promijenila život.

»Poruka da nisu poželjni. Poruka da trebaju otići. Ta poruka nije ostala samo na riječi. Pretvorila se u nasilje, strah, odlazak, ispražnjene kuće i razrušene živote. Ovo sjećanje na te dane je opomena«, kazao je Martinović.

On je pozvao i na odgovornost da se pamti, govori, ali i oprost svima koji su se pokajali za svoja nedjela, kao i na odgovornost da se ne dopusti da se ovakva i slična zla ikada ponove – bilo kome i bilo gdje.

U izvještaju **Elisabeth Rehn**, izjaviteljice za ljudska prava Organizacije Ujedinjenih naroda, piše kako je u razdoblju od 1991. do 1995. iz SR Jugoslavije pobjeglo između 45.000 i 50.000 Hrvata, uglavnom zbog terora i zastrašivanja.

»Ovim današnjim činom nikako ne želimo umanjiti važnost Đurđevdana, kada je krsna slava mnogih pravoslavnih Srba, jer blagdan svetog Jurja je važan blagdan i kod nas katolika. Stoga želimo ponoviti da se danas svih ovih stradanja prisjećamo ne da bismo širili mržnju, nego da bismo sačuvali istinu, jer bez istine i priznanja patnje svakoj nevinoj žrtvi nema pravde, bez pravde nema mira, a bez mira nema budućnosti. Zato danas ne govorimo o prošlosti, govorimo i o budućnosti, o potrebi da gradimo društvo u kojem nitko neće biti progonjen zbog svog imena, svoje vjere ili naroda. Društvo u kojem će različitost biti snaga, a ne razlog za strah«, rekao je na koncu Martinović.

Spomen-obilježje u planu

Nazočnima na komemoraciji obratio se i član Odbora za službenu uporabu jezika i pisma Hrvatskog nacionalnog vijeća i upravitelj Zaklade *Spomen-dom bana Josipa Jelačića* u Petrovaradinu **Goran Kaurić**:

»Kultura sjećanja je kultura u svim demokratskim sustavima, svim demokratskim državama, tako da se nadam da ćemo uskoro i mi kao Hrvati i hrvatska zajednica koja je teško stradala devedesetih godina, nedužna,

dobiti mjesto, spomen-obilježje na kojemu ćemo moći pomoliti se i na obljetnicu postaviti cvijeće. Siguran sam da će se Hrvatsko nacionalno vijeće, krovna organizacija zajednice kojoj pripadam, truditi i kroz razgovore uspjeti ishodovati nešto što već dulje od 30 godina čekamo. Hvala i vama iz Udruge prognanih Hrvata, koji temeljno ne dozvoljavate da ova žrtva hrvatske zajednice prvenstveno u Vojvodini padne u zaborav, a znam da bi mnogi to željeli. I svima zahvaljujem što ste pored svih pritisaka koji su i dalje ovdje na djelu, straha koji i dalje postoji, o tome se ne trebamo stidjeti govoriti, došli, i siguran sam da ćemo uspjeti ishodovati da dobijemo ono što zajednica u svakom slučaju zasluhuje na ovim prostorima».

Nazočna je bila i predsjednica Zavičajnog kluba Gomolava **Marta Kućinić** koji okuplja Hrtkovčane i njihove prijatelje. Organizacijom društvenih aktivnosti nastoje privući i mlađe generacije.

»Imali smo goste iz Petrovaradina, HKPD Jelčić sa Šumskom vilom, zatim susret Hrvata iz Vojvodine i prognanih iz Srijema, a uskoro nas očekuje Srijemska večer, gdje su nam dobro došli svi, kako Hrtkovčani, tako i svi Srijemci i naši prijatelji. Na taj način u stvari pokušavamo mlade dovesti do toga da sudjeluju u našim aktivnostima, a mislim da ćemo do njih doprijeti najprije zabavom i druženjem.»

Položeni su vijenci i zapaljene svijeće. Odana je počast i pokrovitelju Zajednice prognanih i njenom dugogodišnjem predsjedniku **Antonu Pliveliću**, koji je po vlastitoj želji pokopan u svojim rodnim Hrtkovcima. Molitva

je okončana kod središnjeg križa, nakon čega su se svi uputili u župnu crkvu sv. Klementa, gdje je održana misa za nastradale u Hrtkovcima tijekom devedesetih godina. Misu je predvodio hrtkovački župnik vlč. **Ivica Živković**.

Komemoraciji su nazočili i član Izvršnog odbora HNV-a zadužen za informiranje **Ninoslav Radak**, **Jakov Ivančić** iz ogranka ZPHSBB-a u Osijeku i predsjednik udruge **Dr. Nikola Dogan Mirko Paulić**.

M. M.

Srijemska večer u Vetovu

Emotivni susret Hrtkovčana

Tradicionalna manifestacija *Srijemska večer*, koja okuplja Hrtkovčane, njihove goste i prijatelje rasute diljem Hrvatske, održana je i ove godine 9. svibnja u Kuli i Vetovu. Manifestaciju su zajednički organizirali Zavičajni klub Hrtkovčana Gomolava i Zajednica protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata, potvrđujući neraskidivu vezu prognanih Hrvata s njihovim srijemskim korijenima.

Program je započeo svečanim misnim slavljem u crkvi u Kuli, koje je predvodio kutjevački župnik **Josip Marić**. Druženje je nastavljeno u restoranu *Schöne Blick* u Vetovu.

U ime organizatora okupljene je prva pozdravila **Marta Kućinić**, predsjednica Zavičajnog kluba Gomolava, izrazivši radost što se tradicija nastavlja unatoč godinama koje prolaze. Uz nju, prigodnim riječima obratili su se i **Ivo Martinović**, predsjednik Zajednice protjeranih Hrvata iz Srijema, Bačke i Banata, te **Mirko Paulić**, predsjednik HKD-a **Dr. Nikola Dogan** iz Hrtkovaca.

Dio večeri bio je posvećen sjećanju na **Antuna Plivelića**, dugogodišnjeg predsjednika kluba Gomolava i velikog dobrotvora koji je preminuo.

Za glazbu se pobrinuo Tamburaški sastav *Bakšiš* iz Hrtkovaca, a priređena je i bogata tombola koju su omogućili brojni donatori.

Info i foto: pozega.eu

Dužijanica u Bruxellesu iz nekog drugog kuta

Da ste samo mogli vidit

Mirno Vi spavajte, dida, jer ima ode doli još oni koji je vole, koji je čuvaju, koji se znaju izborit i kad suze naviru i kad bis proradi, i kad se triba obuć u nošnju i zamanit kosom, a i koračat sa zvečkama po Europskom parlamantu

Tko bi ikada rekao da će stoljetna zahvala Bogu – *Dužijanica*, koja je rođena na salašima, stići u sjedište Europske unije i biti predstavljena u Europskom parlamentu u Bruxellesu. I kada se to obznanilo, mnogi nisu vjerovali da će sve to biti stvarnost.

Oni koji su tome svjedočili znaju da je to bilo više od samoga predstavljanja. Da je to bilo prvi puta da je netko s ovih prostora imao priliku svoju tradiciju, povijest, nošnju, svoj ponos koji stvara knedlu u grlu predstaviti na takvom mjestu.

Europa na jednom mjestu

Svi posjeti prvoga dana i obilasci koji su zahtijevali strogu provjeru, pri svakom ulasku i akreditiranje svakog ponaosob, bili su novina na koju nismo naviknuli, pa možemo reći i opterećenje, jer svi smo mi znali da se sutra kroz istu tu provjeru trebaju uputiti i svi oni koji će biti u nošnji. Ako spomenem da je bilo potrebno skinuti sat, remen, jaknu, sako, pa i cipele (one s kopčama), onda je ulazak u nošnju bio misaona imenica znajući da i muška i ženska nošnja imaju na prslucima, odnosno miderima, metalnu *pucad*/kopče. Zvečke na čizmama da ne spomi-

njem. No, to je ostavljeno za sutradan s upitnicima iznad glava kako će sve to biti izvedeno.

Na proceduru ulaska svi su zaboravili kada su ušli u Europski parlament 5. svibnja, i to na predavanje o povijesti i djelovanju parlamenta, kao i kada su čuli da se u njemu govori na čak 24 jezika, među kojima je svakako i hrvatski, i da Europski parlament godišnje posjeti pola milijuna ljudi. Plenarna vijećnica Europskog parlamenta koju smo do sada vidjeli samo putem malih ekrana, bila je oduševljenje za sve, kao i Parlamentarij, muzej Europskog parlamenta koji slikom i tonom vodi posjetitelje.

Kako otići u Bruxelles, a ne običi i vidjeti bar nešto od znamenitosti? Iako umorni od puta, nismo željeli propustiti priliku te smo tako s »tegovima« u cipelama po kaldrmi obišli središte grada, Grans Place, gradsku vijećnicu, katedralu posvećenu sv. Mihovilu i sv. Guduli, zaštitnicima grada Bruxellesa, dvorac kraljevske obitelji i njihovu dvorsku kapelicu posvećenu sv. Jakovu... a uz to nismo mogli izostaviti ni njihove vafle, čokoladu i pivo, koji se nude na svakom koraku u središtu grada.

No, sve ovo bilo je lijepo i mogli bismo tako danima, ali podsjećanja radi mi smo došli predstaviti *Dužijancu*.

Žitni vijenac, svila, *piket* i zvečke po parlamentu

Sljedećeg jutra, 6. svibnja, u hotelu su se pokrenuli i »uzbunili« svi sudionici *Dužijance*, jez iz soba i dizala izlazili su mladi i oni malo stariji u bunjevačkoj nošnji. Odjednom se u predvorju hotela čuo žamor i zvuk zvečki s čizama momaka. Svi usplahireni i uzbuđeni, jer imaju posebnu zadaću: što bolje i ljepše predstaviti našu stoljetnu zahvalu, našu *Dužijancu*.

Karuca zamjenjuje crni kombi, a kočijaša stranac koji u čudu gleda što se događa. Ništa mu nije jasno, ali šuti i vozi do odredišta – Europskog parlamenta. Pokušavamo mu objasniti što je *Dužijanica*, jer pored njega sjedi pravi

risar – bandaš u bilim gaćama, košulji, prsluku sa srebrnim *pucadima* i žitnim vijencem na šeširu. Vlače *bankuta* (vrsta žita koja ima dugačku vlas) priča je sama za sebe, a mi s ponosom objašnjavamo svoju priču o čovjeku nizine.

Okupili smo se ispred Europskog parlamenta, kiša pada, cure se skrivaju kako bi sačuvale *svilu*, a osiguranje traži nova akreditiranja, nove provjere... Svi smo spremni na jučerašnju praksu, a onda tajac. Oni u civilu ulaze uz već spominjane provjere. Za one u nošnjama metalni dijelovi nošnje nisu bili problem, prošli su uz »u redu, prođite«. Svi stojimo u šoku, a rekla bih i sâmo osiguranje. Samo gledaju i ne vjeruju, a naši mladi s osmijehom od uha do uha i ponosom se zahvaljuju. Promatram sa strane i već mi se grlo steže. Žurimo na misu.

Meditacijski centar Europskog parlamenta, a iza oltara svećenik, koji je u prvoj rečenici pridobio svu našu pažnju. Voditelj Hrvatske katoličke misije u Bruxellesu o. **Anastazio Petrić**, dominikanac koji zna o *Dužijanci* više nego je itko mogao pomisliti. Govori tako kao da je bio prisutan na svim dosadašnjim proslavama *Dužijance*. Svi u čudu slušamo i grlo se sve više steže. A onda dolazi prikaz darova i kako to obično i biva, *bandaš* i *bandašica*, sada u toj ulozi **Tomislav Ivanković** i **Marija Sekereš**, nose krunu od slame, na jastuku ukrašenom zlatovezom i dok se pjeva na momente ponestaje daha. Svi koji su se do tog momenta suzdržavali sada su okvasili lica. Neki ponos, neko uzbuđenje, nešto što ni kontrolirati ne možeš, proradilo je.

Ponos i doprinos

Kruna koju su s ponosom nosili, a za koju znamo da je u nju upleteno strpljenje i ljubav, jedan je od najprepoznatljivijih oblika umjetničkog izražavanja bunjevačkih Hrvata. Kako ju je nešto kasnije predstavio **Marinko Piuković**:

»U njezinu su izradu utkane različite tehnike pletenja, a njezinu simboliku čine motivi žita i cvijeća te četiri medaljona koji prikazuju život, rad i vjeru našega čovjeka. Na kruni su prikazani bunjevački salaš, subotička katedrala sv. Terezije Avilske, risar i risaruša u žetvi, dok križ na njezinu vrhu svjedoči o pripadnosti Katoličkoj crkvi. Kruh simbolizira život i opstojnost, a dvanaest zvjezdica predstavlja jedinstvo i sklad – vrijednosti koje povezuju Europu, kao i vrijednosti koje *Dužijanica* stoljećima njeguje kroz zajedništvo, vjeru i međusobno poštovanje. Sve je objedinjeno u motivu hrvatskog pletera«.

Krunu je izradila slamarka, članica tavankutskog HKPD-a **Matija Gubec Katarina Skenderović** iz Male Bosne. Kruna stoji na jastuku s klasovima žita vezanim zlatnim koncem koji su izradile i darovale u ime HŽF-a *Cro femine* **Nada Sudarević** i **Ružica Kozma**.

Upravo ta kruna, koja je prikazana na oltaru, darovana je **Davoru Ivi Stieru**, odnosno Europskom parlamentu. Darovala je UBH *Dužijanica* i o. **Anastazija** slikom od slame, a osobno je darovan i Stier slikom od slame koja prikazuje život na bunjevačkom salašu. Ovu umjetničku sliku u tehnici slame, s brojnim detaljima, izradila je **Branka Vujić**, također članica HKPD-a **Matija Gubec** iz Tavankuta. Tajnici ureda Stiera **Luciji Prslako** darovan je hrvatski grb – slika od slame koju je izradila **Marija Vidaković** iz Đurđina. Gosti koji su bili na misi dobili su na dar i perlice od slame. A tada su mladi, nekadašnji *badaši* i *bandašice* Subotice i Sombora, odigrali *Bunjevačko momačko kolo* ispred glavnog ulaza u Europski parlament. Nakon toga je svima bilo jasno zašto konferencijski dio manifestacije nosi naziv *Dužijanica – ponos bunjevačkih Hrvata i doprinos europskoj baštini*.

FOTO: Ivana Piuković

I tako umorni i puni dojmova sjedimo na aerodromu i čekamo let za nazad. Misli se same prebiru po glavi i odnekud mi padne na pamet moj pokojni dida **Stipan**, koji je 1920. bio *bandaš*. Što bi on rekao na sve ovo? Zamislim ga: »Av, dico, šta vama padne na pamet! Ta šta oni znadu šta je *Dužijanica* i toliki put ić, zarad čega?«. Kao i uvijek, imam spreman odgovor: »E dida, *zarad svega*«. Zato jer to nitko do sad nije uradio. Zato što: čime ćemo se dičiti ako ne onim što traje i što je sačuvano 116 godina? Zar se tim ne *triba falit*? Zar ima *kogod štogod* bolje pokazat s ovih prostora? Zato što neki imaju potrebu prisvojiti tuđe, a mi smo ti koji *tribamo* pokazati čija je *Dužijanica*. Zbog tog, dida. I *tribate* sad biti ponosni, jer smo *uspili*. Mirno Vi spavajte, dida, jer ima ode *doli* još oni koji je vole, koji je čuvaju, koji se znaju izborit i kad suze naviru i kad *bis* proradi, i kad se *triba* obući u nošnju i *zamanit kosom*, a i koračat sa zvečkama po Europskom parlamentu. Budite, dida, spokojni, još ima take krvi *med* našim *svitom*.

Ž. V.

Demografski podaci

Kajkavci u Keči, Klariji, Neuzini i Boki najistočniji su govornici kajkavskoga narječja i iako su od kraja iz kojega su potekli udaljeni već više od dva stoljeća, i do danas su uspjeli u određenoj mjeri sačuvati svoj govor odnosno govore

Podataka o točnom broju doseljenika nema jer je u arhivu nadbiskupije zabilježen samo broj obitelji (te vrijednost predija, površina dodijeljenog zemljišta i broj kmetova). Prema tom broju **Messner-Sporšić** (1931: 171) procjenjuje da je svaka porodica imala 10 članova (s posluguom) i da se u Banat ukupno – u sva četiri sela – preselilo oko 1.000 osoba (98 obitelji). Na isti bismo način mogli zaključiti da je od toga oko 440 stiglo u Boku, a oko 130 u Keču. Popis stanovništva Ugarske iz 1880. godine (Popis 1880.) navodi podatke po jeziku (hrvatski i srpski zajedno) i vjeroispovijesti, ali ne i o etničkoj pripadnosti, kako je i bilo uobičajeno u to vrijeme, ali se iz ponuđenih podataka može okvirno izračunati da je broj Hrvata rastao te da je u to vrijeme samo u Hrvatskoj Keči bio nešto manji od 400, a u Hrvatskoj Boki nešto preko 600. Deset godina kasnije uvedeno je izjašnjavanje po narodnosti pa vidimo da 1890. Hrvata ima u obje Keče ukupno 486, a u obje Boke čak 743 (Popis 1890.).

Nerazmjerni pad

Dva stoljeća od doseljavanja, međutim, broj Hrvata u oba mjesta u značajnom je padu (nerazmjernom padu ukupnog broja stanovnika tih mjesta). Prema posljednjem popisu stanovništva Srbije iz 2022. (RZS 2022), u Boki živi 1.143 stanovnika. Ukupni broj stanovnika u Boki konstantno opada tijekom posljednjih 76 godina, pa se tako on u odnosu na 2.912 stanovnika iz 1948. više nego prepолоvio, a od prošlog se popisa (2011.) taj broj smanjio za još 269 stanovnika (RZS 2022).

Nažalost, Republički zavod za statistiku Srbije više ne objavljuje podatke za nacionalnu pripadnost po naseljima, već samo po gradovima i općinama, stoga nam nije moguće iznijeti podatak za službeni broj Hrvata u Boki prema posljednjem popisu iz 2022. Posljednji popis koji je navodio takve podatke po naseljima je onaj iz 2002., sada star već više od 20 godina, i po njemu je u Boki živjelo 83 Hrvata, u Neuzini 13, a u cijeloj Općini Sečanj (koja obuhvaća naselja Banatska Dubica, Boka, Busenje, Jarkovac, Jaša Tomić, Konak, Krajišnik, Neuzina, Sečanj, Sutjeska i Šurjan) ukupno 148 Hrvata.

Noviji podaci za nacionalnu pripadnost vezani uz Boku obuhvaćaju cijelu Općinu Sečanj, pa je tako prema njima

u općini 2011. živjelo 113 Hrvata (RZS 2012), a prema posljednjem popisu stanovništva (iz 2022.) u općini je bilo ukupno samo 77 Hrvata (RZS 2022) što predstavlja pad od gotovo 50% u 20 godina.

Što se pak materinskog jezika tiče, podaci koje možemo izvesti iz popisa stanovništva 2022. jesu da je u cijeloj Općini Sečanj svega 12 osoba navelo hrvatski kao materinski jezik, dok je 2011. ta brojka još bila 37 (RZS 2012), a 2002. godine 57 osoba (RZS 2002). Ovaj podatak zorno prikazuje da je broj Hrvata koji se izjašnjavaju kao govornici hrvatskoga sve manji i manji, s naglim smanjenjem na posljednjem popisu stanovništva – tako je 2002. u Općini Sečanj 38,51% Hrvata deklariralo da govori hrvatski, 2011. 32,74%, a 2022. još samo 15,58% Hrvata deklarira da govori hrvatski.

Podaci za Keču nešto su precizniji. U Rumunjskoj su posljednji popisi provedeni 2021., 2011. i 2002. godine i oni ukazuju na kontinuirani pad broja stanovnika (na razini države i pojedinih naselja) i udjela Hrvata u tom broju. Tako je broj onih koji su se u Keči izjasnili kao Hrvati 2002.

bio 51, 2011. bio je 30 (Olujčić, Požar, Radosavljević 2023: 141), a 2022. godine samo 15, što predstavlja 0,6% stanovništva sela (RPL 2021).

Najistočniji govornici kajkavskog

Kajkavci u Keči, Klariji, Neuzini i Boki, dakle, najistočniji su govornici kajkavskoga narječja i iako su od kraja iz kojega su potekli udaljeni već više od dva stoljeća, i do danas su uspjeli u određenoj mjeri sačuvati svoj govor odnosno govore.

Brabec (1972, 1982) opisuje njihov govor zajednički i navodi: »Kako potječu s maloga prostora, Turopolja, on je u svim selima jednak« (Brabec 1972: 258), ali napominje ipak da je u Boki, za razliku od ostalih sela, dugi jat dao *ie* (dugi naglašeni diftong *ie*), spominjući istu pojavu i u Turopolju (Brabec 1982: 77). Budući da stanovnici banatskih sela već cijelo stoljeće žive odvojeni granicom, a i prije podjele Banata jezično okružje nije bilo u svim selima isto, cilj je ovoga rada utvrditi – na primjeru dvaju najvećih sela – Boke i Keče – u kojoj je mjeri doista taj kajkavski jednak, osobito u 21. stoljeću, ali uz neizbježan osvrt i na prethodno stanje, koliko to izvori dopuštaju.

Mare Žužić i Aleksandar Filković, 1919.

Usporedbu ćemo temeljiti na vlastitim terenskim istraživanjima u Keči 2021. i 2022. godine te na zvučnim zapisima terenskih istraživanja (doduše manje usmjerenih jezično, a više etnološki) **Biljane Sikimić** i **Marije Vučković** s Balkanološkog instituta 2000. i 2004. snimljenim u Boki (manjim dijelom i u Neuzini i Radojevu) te zvučnim zapisima govora **Steve (Števe, Števice) Ilijevića** nastalim krajem 1960-ih u Boki i djelomično objavljenim u monografiji o Boki **Ljubiše Večanskoga** (2003). Služit ćemo se za starije stanje i knjigom **Adama Mixicha** *Tako je bilo... Kronika hrvata u Keči / Așa a fost... Cronica croaților din Checea*, objavljenom, doduše 2014., ali napisanom odnosno dovršenom još 1974.

Iako bi se određene (manje) razlike mogle očekivati i u starijim slojevima, možda već i zato što su doseljenici u Keču i Boku stigli iz različitih sela, iz pogleda na geografsku kartu možemo ipak zaključiti da su mjesta iz kojih su (prema podacima koje donosi Messner-Sporšić) potekli donekle grupirana – razaznaje se skupina sela koja okružuju Pokupsko i skupina sela oko Glinske Poljane (uključujući i Glinsku Poljanu). Pritom i u Keči i u Boki ima doseljenika iz okolice Pokupskoga, ali i onih iz Glinske Poljane i okolice. Također, u oba su sela doseljenici stigli i s lijeve i s desne strane Kupe pa ni to nije kriterij po kojem bi ih trebalo razdvajati. Vjerojatno se, dakle, pri doseljenu zaista govorilo jednako ili gotovo jednako i u Keči i u Boki.

Također, kako je već spomenuto, međusobno su se ženili, ali i preseljavali iz jednoga mjesta u drugo (Messner-Sporšić 1931: 182).

No Keča i Boka već su cijelo stoljeće odvojene granicom, koja je u dijelu toga razdoblja bila i prilično zatvorena (pa npr. Hrvati iz Keče pričaju da su se uz granicu sijale isključivo niske kulture – kako bi se spriječilo bježanje iz Rumunjske u Jugoslaviju ili preko Jugoslavije na Zapad), a čak i prije toga živjeli su u različitim jezičnim okruženjima: u Keči su im najvažniji okolinski jezici bili rumunjski i srpski, u manjoj mjeri i mađarski, a u Boki srpski i mađarski, pa su govori u Keči i Boki otpočetak izloženi različitim utjecajima, iako su, kako navodi **Mioc** (2019: 488), u Banatu u 18. i 19. st. različite etničke zajednice živjele više jedne uz druge nego jedne s drugima, surađujući, ali ne miješajući se (navodi među ostalim upravo primjer Keče, koja je bila jasno podijeljena na Rumunjsku i Hrvatsku Keču). Ipak, pogled na popis stanovništva Ugarske iz 1891. govori suprotno: iako u manjoj mjeri, Hrvati su živjeli i u Rumunjskoj Keči i u Srpskoj Boki, a u Hrvatskoj Keči i u Hrvatskoj Boki živjeli su zajedno s pripadnicima drugih naroda, pa tako u Hrvatskoj Keči i Hrvatskoj Klariji čak i nisu bili natpolovična većina, u Hrvatskoj Neuzini jedva, dok ih je u Hrvatskoj Boki ipak bilo blizu 60% (Popis 1891).

Tek poslije Prvoga svjetskog rata, navodi **Mioc** (2019: 488), postala je običnija egzogamija. To je u skladu sa zapažanjem Messnera-Sporšića (1931: 187), koji ističe da su se u njegovo vrijeme obrazovanja djevojke u Keči udavale za intelektualce, uglavnom Mađare, i na taj način za zajednicu bile izgubljene. Za Boku također kaže: »Žene se redovito Hrvaticama, ali se Hrvatica udaje i za Mađara« (Messner-Sporšić 1931: 205). Isti autor (1931: 188) zamjećuje utjecaj srpskoga, ali isključivo kod mlađe generacije muškaraca i pripisuje ga ne trajnom kontaktu s govornicima srpskih govora nastanjenim u Keči, već privremenom boravku srpskih vojnika u Keči 1918. – 1924. (a nemojmo zaboraviti ni da su u tom razdoblju mladići iz Keče služili srpsku vojsku). Sami Hrvati u Keči navode da su se u prošlosti roditelji ljutili ako su se htjeli oženiti ili udati izvan etničke skupine, s tim što su lakše prihvaćali ako su odabranik ili odabranica bili katolici. Zatvorenost etničke skupine svakako je doprinosila očuvanju jezika, no takva situacija dugoročno nije održiva, pa **Marjanović** (2009: 48-49) zamjećuje i brakove u rodstvu. Otvaranje, pak, prema drugim etnijama postupno vodi prema gubljenju jezika jer se »miješane« obitelji – vidljivo je iz naših istraživanja u Keči i iz istraživanja Sikimić i Vučković u Boki – često odlučuju ne prenositi djeci manjinski jezik, štoviše, Vučković (2001: 220) zapaža u Boki i redukciju broja jezika kojima pojedinci vladaju i razine na kojoj njima vladaju, osim srpskoga, a isto zapravo vrijedi i za Keču, gdje danas svi najbolje vladaju rumunjskim. Stariji su često govorili i po četiri jezika, o čemu svjedoče i zapisi Adama Mixicha iz Keče (Mixich 2014: 131) i Steve Ilijevića iz Boke (Večanski 2003: 30), koji su obojica služili za Prvoga svjetskog rata i kao tumači.

I. Olujić, S. Požar i I. Radosavljević
(Zbornik radova *Hrvati u Boki*, 2025.)

Prof. dr. sc. Milica Lukić, Filozofski fakultet u Osijeku

Glagoljica nije samo pismo, ona je filozofija, teologija, povijest, identitet

*Glagoljica je nastala za potrebe slaven-
skih naroda u cjelini, ali jedino se na
hrvatskom tlu zadržala kroz cijelo tisuć-
ljeće u aktivnoj uporabi, od 9. do kraja
19. st., što je jedinstvena pojava u sla-
venskom i europskom kontekstu. Udžbe-
ničke definicije glagoljicu i glagoljaštvo
na hrvatskom tlu povezuju u prvom redu
s Istrom, kvarnerskim otocima, napose
Krkom, Hrvatskim primorjem, Likom i
Krbavom te dalmatinskim prostorom
sve do Dubrovnika. Slavonija je zbog ne-
dostatnosti izvora i materijalnih dokaza
dugo ostajala izvan tih mapa*

Intervju vodila: Zlata Vasiljević

Glagoljica je najstarije slavensko pismo, nastalo u 9. stoljeću. Potkraj istog tog stoljeća dolazi na prostore Hrvatske i upravo u Hrvatskoj se i najdulje zadržala, sve do 19. stoljeća. Zagovornik obnove ćirilometodske baštine i slavenske liturgijske tradicije u 19. stoljeću bio je i biskup **Ivan Antunović**. Glagoljica je u Hrvatskoj zaštićena kao nematerijalna kulturna baština, u Hrvatskoj se obilježava i Dan glagoljice i glagoljaštva.

Glagoljica je predmetom znanstvenog rada redovite profesorice u trajnom zvanju Filozofskog fakulteta u Osijeku dr. sc. **Milice Lukić**, koja neumorno radi na popularizaciji glagoljice i glagoljaštva. Predavanje o glagoljici održala je prije nekoliko dana i u Somboru.

► **Kako je nastala glagoljica i kako se proširila na prostore Hrvatske?**

Danas se slavistička znanost slaže s postavkom da je prvo slavensko pismo – koje od 19. stoljeća sustavno nazivamo glagoljicom – nastalo u 9. stoljeću za misionarske potrebe među velikomoravskim Slavenima, da je riječ o autorskom pismu jednoga od najvećih umova bizantskoga srednjovjekovlja **Konstantina Ćirila**, koji je zajedno sa svojim bratom **Metodijem** oblikovao prvi slavenski književni jezik – staroslavenski. Ova su dvojica slavenskih blagovjesnika, podrijetlom iz Soluna, poznata i pod zajedničkim imenom Sveta braća, a kao svece slave ih i Zapadna i Istočna Crkva. Na prostor Hrvatske glagoljica dolazi potkraj 9. stoljeća, ponajprije zaslugom učenika Svete braće koji su, nakon progona iz Moravske (po smrti sv. Metoda 885. godine), tražili utočište i nastavili svoje djelovanje na prostoru Bugarske i današnje Makedonije te Hrvatske.

► **Prošle godine obilježeno je 1.100 godina Hrvatskoga Kraljevstva, ali to je bila i godina u kojoj je obilježeno 1.100 godina hrvatske glagoljice. Spominju li se u istom dokumentu?**

Događaji na Prvom splitskom crkvenom saboru u Splitu 925. godine najstariji su dokumentirani spomen hrvatskoga glagoljaštva. Na tom je crkvenom saboru

ustanovljena Splitska metropolija kao zajednička crkvena pokrajina za područje tadašnje Dalmacije koja je bila pod bizantskom vlašću i Hrvatske na čelu s **Tomislavom**. Papa **Ivan X.** uoči sabora uputio je stanovnicima toga područja, njihovoj svjetovnoj i crkvenoj vlasti dva pisma. U jednom se obraća Tomislavu i naziva ga kraljem pa se godina 925. prema predaji drži godinom početka Hrvatskoga Kraljevstva, dok u drugom negoduje zbog rimske liturgije na slavenskom jeziku, nazivajući ju *Metodijevom doktrinom*. Također, 10. zaključak splitskoga sabora kaže da se klerici »slavenskoga« jezika ne smiju rediti za svećenike, a oni već zaređeni smiju misiti samo uz papino dopuštenje. *Metodijeva doktrina* i *slavenska liturgija* signalizirali su dakle onoga što danas nazivamo glagoljaštvom.

► **Može li se reći da je glagoljica svoj najveći procvat imala na prostoru Hrvatske i da se tu najdulje koristila?**

Može, i to s punim pravom. Glagoljica je nastala za potrebe slavenskih naroda u cjelini, ali jedino se na hrvatskom tlu zadržala kroz cijelo tisućljeće u aktivnoj uporabi, od 9. do kraja 19. stoljeća, što je jedinstvena pojava u slavenskom i europskom kontekstu. Na svim ostalim slavenskim područjima glagoljica je relativno brzo zamijenjena ćirilicom ili latinicom (preživljava ponegdje do 13. st.). U Hrvatskoj je razvila vlastiti oblik, tzv. uglatu (hrvatsku) glagoljicu, te ušla u liturgijsku, pravnu, književnu i svakodnevnu uporabu. Hrvatska je i zemlja s najvećim brojem glagoljskih epigrafskih natpisa – više nego u svim ostalim slavenskim zemljama zajedno, a tu je i golemi korpus funkcionalno raznovrsnih tekstova na tzv. mekim materijalima – pergameni, poslije papiru.

► **Kako se mijenjala i što je bio razlog tome?**

Izvorni oblik glagoljice – onaj koji su stvorila Sveta braća – bio je obla (okrugla) glagoljica. Na hrvatskom tlu taj se oblik postupno transformirao (najstariji zasvjedočeni spomenici su iz 11. st.) preko glagoljice prijelaznoga tipa (najreprezentativniji primjer je Bašćanska ploča s početka 12. st.) u uglatu (hrvatsku) glagoljicu (kraj 13. i početak 14. st.). Razlog te promjene ponajprije je praktičan: uglata je slova brže i lakše pisati, prilagođena su klesanju u kamen, ali i pisanju perom na pergameni i papiru. Međutim, uglatosti su presudili i »vanjski utjecaji« poput dominantnih arhitektonskih srednjovjekovnih stilova, romanike i gotike, latinskih kodeksa i sl. Uglata glagoljica postala je prepoznatljivo hrvatsko pismo – toliko da je u europskom kontekstu glagoljica gotovo sinonim za Hrvatsku. Upravo taj uglati oblik vidimo u prvotisku Misala po zakonu rimskog dvora iz 1483., prvoj tiskanoj knjizi hrvatskom glagoljicom i prvom europskom misalu koji nije otisnut latinicom niti na latinskom jeziku.

► **Najpoznatiji materijalni trag hrvatske glagoljice je Bašćanska ploča, a koji su najstariji tragovi glagoljice na hrvatskom tlu?**

Bašćanska ploča (oko 1100.) svakako je najpoznatiji i najcjelovitiji sačuvani hrvatski glagoljski natpis na kojem se, među ostalim spominje ime hrvatskoga kralja **Zvonimira**, ali nije najstariji. Postoji više epigrafskih svjedočanstava koja su starija od toga *dragog kamena* hrvatske pismovno-jezične i književne kulture za cijelo stoljeće poput Plominskoga natpisa, Valunske ploče i Krčkoga natpisa.

► **Od 2014. godine glagoljica je zaštićena kao nematerijalna kulturna baština, a od 2019. godine 22. veljače je Dan glagoljice i glagoljaštva. Zašto 22. veljače?**

Na inicijativu Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje Hrvatski sabor proglasio je 2019. godine 22. veljače Danom hrvatske glagoljice i glagoljaštva. Riječ je o datumu dovršenja glagoljičnoga prvotiska – Misala po zakonu rimskoga dvora iz 1483. – zabilježenom u njegovu kolofonu. Katolička crkva još od 4. st. 22. veljače slavi blagdan Katedre (stolice) svetog Petra, pa je odabiranje toga datuma za dovršetak prve nelatinične tiskane knjige u Europi, koja se pojavljuje samo 28 godina nakon **Guttenbergove Biblije**, i simbolična gesta koja potvrđuje »pravovjernost« glagoljaša, tj. da je slavenska glagoljaška liturgija u skladu s rimskom Crkvom i da joj pripada. Misal tiskan na dan Petrove katedre bio je i teološka i politička poruka za svoje vrijeme.

► **Istra, Krk, Lika temeljni su glagoljaški prostori. Je li i na prostoru Slavonije i zapadnog Srijema bilo glagoljice?**

Udžbeničke definicije glagoljicu i glagoljaštvo na hrvatskom tlu povezuju u prvom redu s Istrom, kvarnerskim otocima, napose Krkom, Hrvatskim primorjem, Likom i Krbavom te dalmatinskim prostorom sve do Dubrovnika. Slavonija je zbog nedostatnosti izvora i materijalnih dokaza dugo ostajala izvan tih mapa. Od kraja 90-ih godina

20. st. i Slavonija se stidljivo počinje pojavljivati na glagoljaškoj hrvatskoj pozornici, u prvom redu zbog pronalaska primarnih pismovnih izvora – glagoljskih natpisa u crkvi sv. Dimitrija u Brodskom Drenovcu i crkvi sv. Martina u Lovčiću, koji su svjedocima da je i srednjovjekovna Slavonija bila glagoljaška (datiraju se od 12. do 14. st.). Njima se pridružuje i niz glagoljsko(-ćiriličnih) grafita ili zapisa razasutih po crkvicama uz rijeku Orjavu, u Srednjem Lipovcu, Novskoj, Opatovcu, kao i ranije otkrivena Rudinska opeka i natpis iz Subocke... I brojni sekundarni, tj. povijesni izvori, daju naslutiti da je srednjovjekovna Slavonija bila glagoljaška poput studija **Luke Jelića**

(1906.), **Rudolfa Strohala** (1912.), **Franje Račkoga** (1882.), **Ivana Kukuljevića Sakcinskog** (1891.) i dr. u kojima se iznosi teza da je područje današnje Slavonije (trorječje Save, Drave i Dunava) i prije 1526. – dakle prije osmanskog prodora – bilo glagoljaško. U razmatranju srednjovjekovne slavonske glagolice valja uzeti u obzir i povijesne okolnosti vezane za Sirmijsku/Srijemsku nadbiskupiju sv. Metoda (današnja Srijemska Mitrovica) i slavonski udio u povijesnoj Panoniji. Kada je riječ o novovjekovnome slavonskom glagoljaštvu, dokaza je mnogo više, ali oni nisu pismovne prirode, već sada glagoljašku

tradiciju definiraju kroz staroslavensku liturgijsku praksu, obnovu ćirilometodske baštine, svećenike zauzete za znanstveno i stručno problematiziranje glagoljskoga pitanja, koje postaje i nacionalnoidentitetskim zadatkom (**Matija Sladojević, Adam Filipović Heldentalski, J. J. Strossmayer, Jakob Stojanović, Ilija Okrugić** i dr.).

► **Koliko su danas očuvani, zaštićeni tragovi glagoljice u Slavoniji?**

Kada je riječ o slavonsko-zapadnosrijemskom mjestu Komletinci, ono je ogledni primjer novovjekovnoga glagoljaštva u nekadašnjoj Đakovačkoj i Srijemskoj biskupiji. U Komletincima je od posljednjih desetljeća 18.

stoljeća pa sve do svoje smrti 1827. djelovao don **Luka Sučić**, glagoljaš školovan u sjemeništu u Priku kod Omiša, ujedno i prvi komletinački župnik (1790.), koji je u toj župi misu obavljao staroslavenskim jezikom više od 40 godina. Uz njega je kratko vrijeme kao pomoćnik djelovao i glagoljaš **Vid Maslač** iz Trebinjsko-mrkanjske biskupije. I župnici koji su naslijedili ovu dvojicu glagoljaša poštovali su uspostavljenu tradiciju pa bar prigodice glagoljali o pojedinim blagdanima (uglavnom o blagdanu Sv. braće), pribavljali za župu glagoljske misale ili znanstveno istraživali glagoljašku povijest župe. Dijecezanski povjesničar **Emerik Gašić** zabilježio je kako je narod u Komletincima posebno volio što je don Luka misio staroslavenskim jezikom. Zbog te su vjerske i liturgijske specifičnosti stanovnici mjesta Komletinci prozvani u slavonskom šokačkom govoru *gagulanima*. U crkvi Bezgrešnog Začeca u Komletincima nalazi se od 1997. spomen-ploča don Luki Sučiću ispisana glagoljicom, a od ove, 2026., godine postavljene su i alternativne ploče s nazivima ulica pisane glagoljicom te ploče na ulazu u selo zahvaljujući inicijativi *novogagulanke* **Katice**

Novoselac. Komletinci su tako upisani na kartu suvremenoga hrvatskog glagoljaškog krajolika.

► **Na predavanju u Somboru na početnom slajdu bio je i biskup Ivan Antunović. Što njega vezuje za glagoljicu?**

Ivan Antunović (1815. – 1888.), kaločki kanonik i naslovni biskup bosonski, bio je žarki ćirilometodijanac – zagovornik obnove ćirilometodske baštine i slavenske liturgijske tradicije u 19. stoljeću. Njegova prepiska s biskupom Strossmayerom od 1872. do 1875. vrvi ćirilometodskim temama. U *Molitvi na čast sv. apostola*, tiska-

noj u njegovu teološkom djelu *Bog s' čovikom na zemlji* (Vác, 1879.) i u molitveniku *Čovik s' Bogom* (1884.), Antunović slavi sv. Ćirila i Metoda kao apostole i učitelje slavenskih naroda, koji su »sveto evanđelje naviešćivali i svetu Misu odpivali« na dragom slavenskom jeziku. Ta je molitva ušla u okružnicu biskupa J. J. Strossmayera iz 1885., kojom je svećenstvu i vjernicima svoje biskupije dao upute za obilježavanje tisućnice smrti sv. Metoda da mogu i trebaju moliti upravo Antunoviću molitvu na čast svetih apostola. Antunović, koji je prosvjetiteljski djelovao među bunjevačkim i šokačkim katolicima u Podunavlju i Potisju tako se priključuje velikom Strossmayerovu projektu obnove ćirilometodske baštine na hrvatskom i slavenskom prostoru, odnosno hrvatskome glagoljaštvu u njegovoj proširenoj definiciji.

Glagoljica me je osvojila svojom *multiverzalnošću*: ona nije samo pismo, tj. filološka činjenica već i filozofija, teologija, povijest, identitet... Nije samo skup funkcionalnih znakova, već simbolički tripartitni kodni sustav u kojem svako slovo ima svoje leksičko ime, fonemska je i brojčana oznaka, a kada su slova poredana u azbučni niz obgrljen akrostihom, oblikuju poruke o važnosti pismenosti i vjere koje vrijede za svako vrijeme i svaki prostor. *Iskoni bē Slovo – U početku bješe Riječ*. To je i program pisma i program kulture.

► **Primarna područja Vašega znanstvenoga djelovanja su staroslavenski jezik i hrvatsko glagoljaštvo, filozofsko-simbolički ustroj glagoljskoga pisma, ćirilometodska baština u hrvatskoj kulturi 19. st., slavenska pisma i jezik hrvatskih glagoljaša. Zašto Vas je »osvojila« glagoljica? Ima li tu još prostora za istraživanje?**

Glagoljica me je osvojila svojom *multiverzalnošću*: ona nije samo pismo, tj. filološka činjenica već i filozofija, teologija, povijest, identitet... Nije samo skup funkcionalnih znakova, već simbolički tripartitni kodni sustav u kojem svako slovo ima svoje leksičko ime, fonemska je i brojčana oznaka, a kada su slova poredana u azbučni niz obgrljen akrostihom, oblikuju poruke o važnosti pismenosti i vjere koje vrijede za svako vrijeme i svaki prostor. *Iskoni bē Slovo – U početku bješe Riječ*. To je i program pisma i program kulture. Glagoljica je i visokolikovno pismo, estetski lijepa, meditativna, umirujuća, izvor sklada... Što

se tiče prostora za istraživanje – on je golem i daleko od iscrpljenosti. Ako govorimo o glagoljici na cijelom hrvatskom prostoru, onda pogotovo. Toliko glagoljskih tekstova još čeka strpljive istraživače. I nisu samo tekstovi pisani glagoljicom glagoljaški. To su i oni pisani hrvatskom ćirilicom, latinicom... Ako govorimo o istraživanjima slavonsko-srijemske glagolitice, prema tragovima u arhivskoj građi i crkvenoj periodici 19. stoljeća, novovjekovna slavonska glagoljaška kultura područje je koje obećava, ćirilometodski obnoviteljski pokret sa svojim pokretačem biskupom Strossmayerom i njegovim slavonsko-srijemskim pristašama i dalje je plodno istraživačko tlo, kao i novoglagoljaška slavonska kultura. **Josip Bratulić** dobro je rekao da praznine izvora valja popuniti logičnim domišljanjima i kombinacijama, upuštajući se i maštom u prostore povijesnoga traženja, kako to čine arheolozi. To je program kojim se i sama vodim.

► **Koliko Vam je u znanstvenom smislu zanimljiv i šokački govor, jer to je govor u kome ste rođeni?**

Velika sam zaljubljenica u šokački govor, napose dva posavska u kojima sam rođena – očev ikavsko-jekavski mrzovički i majčin ekavsko-ikavski staromikanovački. U mojoj knjizi iz 2014. godine *Divanimo, dakle postojimo* na znanstveni su način obrađene i neke jezično-književno-šokačke teme poput opisa mrzovičkoga govora, analize frazema i turcizama u pripovjetkama književnika **Josipa Lovretića**, analiza šokačkih elemenata književnih tekstova **Mare Švel Gamiršek**, proučavala sam i tabuizme i vulgarizme u šokačkom govoru, a i autoricom sam književnih tekstova – kratkih priča i pjesama u svojim šokačkim govorima. Također, redovita sam sudionica simpozija *Šokačka rič* kao i onih koje organizira udruga *Urbani Šokci* iz Sombora te su mi mnogi radovi objavljeni u zbornicima tih skupova.

► **Glagoljica se izučava na katedrama za kroatistiku. Ima li studenata koji nastavljaju znanstveni rad proučavajući glagoljicu?**

Jedna od takvih studentica kojoj je glagoljica postala životnim pozivom moja je asistentica, sada već na pragu izvanredne profesure, dr. sc. **Vera Blažević Krezić**. Riječ je o nevjerojatno darovitoj mladoj znanstvenici koju nisu obeshrabrile hermetičke glagoljičke *knjižnice* – i pismom i jezikom, a što pokazuju i prestižne nagrade kojima je do sada nagrađena – Državna nagrada za znanost i Nagrada Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Najsvježiji primjer studenta zaljubljenika u glagoljašku tradiciju i njezin znanstveni posvećenik jest doktorand Filozofskog fakulteta u Osijeku fra **Mirko Mišković**, koji je donedavno službovao u glagoljaškoj (franjevačkoj trećoredačkoj) župi u Belišću, a sada je na zagrebačkom Ksaveru. Netom je iz tiska izišla autorska knjiga koju potpisuju ovih dvoje mladih glagoljaških znanstvenika *Odaabrane teme iz nove i novije povijesti hrvatskoga glagoljaštva* (2026.), potvrđujući svakim slovom istraživačku strast, stručnost i ozbiljnost suvremenih pristupa glagoljaškome tekstovno-pismovnom multiverzumu.

Katinčić i Horvat – zemunski graditelji

Kuća koju je Pavle Horvat 1910. izgradio za svoju obitelj nalazi se u današnjoj Ivićevoj ulici u blizini gradskog parka, a Dječji dom kraljice Marije, izgrađen 1919. prema projektu Franje Katinčića, danas je Regionalni centar za talente

Zajednički kalendar hrvatskih manjinskih institucija u Srbiji za 2026. godinu prikazuje odabrana djela hrvatskih arhitekata u Srbiji. Mjesec svibanj predstavljaju radovi dvojice zemunskih inženjera – **Franje Katinčića i Pavla Horvata**.

Franjo Katinčić

Franjo Katinčić (Sisak, 1861. – Zemun, 1941.) porijeklom je iz okolice Siska, a skupa s ocem, majkom i bratom **Josipom** dolazi u Zemun između 1865. i 1867. godine. U Zemunu je završio zidarski zanat nakon čega počinje

raditi kao zidarski majstor, a krajem 19. stoljeća postaje i građevinskim poduzetnikom. Tada se oženio **Cecilijom Poitier** iz zemunske obitelji podrijetlom iz Alzasa s kojom je imao dva sina i jednu kćer. Stariji sin **Stjepan** radio je s njime kao poduzimač, a imao je i kćerku **Anu** te mlađeg sina **Franju**.

Kao građevinski poduzetnik Katinčić je bio član ceha zemunskih obrtnika te je izgradio više kuća u Zemunu po željama naručitelja. Izgradio je i vlastitu kuću u Pantelićevoj ulici za stanovanje, odnosno rentiranje. Kuća je dovršena 1912. godine, a sastojala se od četiri troipolsobna stana u glavnoj zgradi i tri jednosobna stana u dvorišnoj

zgradi. U zemunskoj Prigrevici izgradio je nekoliko objekata: svoju obiteljsku kuću, potom kuću za svojeg bratića te kuću obitelji **Veseli**. S tvrtkom **Kraus i Cimerman** 1913. surađuje pri izgradnji zemunske Gradske dječjačke škole. Gotovo do kraja života bavio se građevinskim radom i poduzetništvom, a u dva mandata bio je zastupnik u zemunskom Gradskom poglavarstvu. Također je bio predsjednik Hrvatskog obrtničkog i trgovačkog pjevačkog društva **Rodoljub** i **Hrvatskog sokola**. Umro je u Zemunu u listopadu 1941. Njegovo poduzeće naslijedio je njegov sin Stjepan, koji se školovao u Zagrebu.

Razvoj i širenje Zemuna

Kada se promatra razvoj, izgradnja i širenje Zemuna u 19. stoljeću te sve do 1914. godine, treba naglasiti važnost Magistrata (kasnije Gradskog poglavarstva) i

građevinskih stručnjaka koji su pri njemu djelovali. U prvoj polovici 19. stoljeća **baudirektor Miroslav Mihailović** je (u svojstvu vojnog lica) odobravao planove i izgradnju. Polovicom 19. stoljeća šef Građevinskog ureda bio je inženjer **Eduard Steiner**. Inženjer **Dragutin Kapus** vodio je građevinske poslove općine u vrijeme vrlo intenzivne izgradnje počevši od 1870-ih. Njega je 1905. zamijenio gradski inženjer Pavle Horvat (Zemun, 1879. – Zagreb, 1936.). Horvat je oženio **Marijanu Benko**, kćerku **Franje** pl. **Benka** i **Jelene**, te su se preselili u Zagreb kada je on 1911. godine imenovan za redovitog profesora na Šumarskoj akademiji na tamošnjem sveučilištu. Prije odlaska u Zagreb inženjer Horvat iste je godine izradio i regulacijski plan Zemuna. Pavle i Marijana Horvat imali su četiri sina – **Vladimira**, **Nikolu**, **Ivana** i **Aleksandra**. Vladimir je bio poznati zagrebački odvjetnik, Nikola je bio građevinski inženjer i profesor zagrebačkog sveučilišta, a sa suprugom **Gizelom** imao je sina **Pavla** koji je također bio inženjer.

Obiteljska kuća Pavla Horvata

Kuća koju je inženjer Horvat izgradio za svoju obitelj nalazi se u današnjoj Ivićevoj ulici u blizini gradskog parka, odnosno u graničnom području zaštićene prostorne kulturno-povijesne cjeline stare jezgre Zemuna. Objekt je izgrađen 1910. godine u eklektičnom stilu, s neobaroknim pročeljem i pojedinim secesijskim elementima. Izradio je za svoje potrebe inženjer Pavle Horvat koji je 1911. godine izradio novi regulacijski plan Zemuna. Kuća i danas služi namjeni za koju je i napravljena, tj. za stanovanje.

Stambeni objekt izgrađen je kao jednokatnica s podjelom na podrum, visoko prizemlje, kat i potkrovlje. Osnova objekta je pravokutni tlocrt s pripadajućim dvorištem na ostatku parcele. Ulaz je postavljen bočno, te je on jedini asimetrični element pročelja. Središnji rizalit naglašen je timpanonom u kojem se nalazi dekorativna kartuša. Na atici se nalaze slobodnostojeće skulpture u punoj plastici. Mansardni krov izvorno je bio pokriven eternit pločama i tzv. biber crijepom koji su vremenom zamijenjeni profiliranim limom. Vizualno, pročelje je podijeljeno na gornju i donju etažu, odvojene vijencima. Prozorski otvori dekorirani su raskošnom profilacijom i ukrasima. Fasada je danas u prilično lošem stanju, ali je sačuvan njen izvorni izgled s većinom dekorativnih elemenata.

Zgrada Dječjeg doma kraljice Marije

Objekt u Ulici cara Dušana u komu su prostorije današnjeg Regionalnog centra za talente izgrađen je 1919. godine prema projektu inženjera Franje Katinčića. Zgrada je izgrađena namjenski, za Dječji dom kraljice Marije, odnosno kao dom za srijemsku siročad financiran sredstvima fonda kraljice **Marije Karađorđević**. Ovo pokroviteljstvo prezentiranja njegove brige za nezbrinutu djecu bilo je promidžbeni pokušaj tadašnjeg Dvora. Nakon Drugog svjetskog rata objekt se nastavio koristiti za istu namjenu, ali pod imenom Dom pionira **Anđa Ranković**. Kada je prestala potreba za domom, zgradu su koristile društveno-političke organizacije općine Zemun poput Narodne tehnike i Zrakoplovnog kluba **Franjo Kluz**. Zgrada je renovirana, a 2019. je na visoki postament lijevo od ulaza postavljena bista kraljice Marije Karađorđević,

autora akademskog kipara **Miloša Komada**, na mjestu nekadašnjeg poprsja iz 1932. godine – nestalog u vihoru Drugog svjetskog rata.

Domski objekt izgrađen je kao prizemna i slobodno-stojeća kuća uvučena od uličnog fronta, s tlocrtnom osnovom u obliku slova T. Pročelja objekta arhitektonski su oblikovana u duhu postsecesije. Fasadna platna geometrijski su formirana te lišena dekoracije, a odlikuju se naglašenim vertikalama u zidnoj profilaciji i velikim trokrilnim prozorima. Blago je naglašen samo ulazni portal iznad kojeg se u plitkom reljefu nalazi dekorativ-

ni element s oznakom godine izgradnje. Odlukom Vlade Srbije iz 2007. godine ovaj objekt proglašen je za nepokretno kulturno dobro s obzirom na to da posjeduje arhitektonsko-stilske i kulturno-povijesne vrijednosti, kao dio povijesnog građevinskog nasljeđa Zemuna iz vremena njegovog privrednog, društvenog i kulturno-prosvjetnog uspona.

Branimir Kopilović
Foto: Zavod za zaštitu spomenika kulture
grada Beograda

Muzej suvremene umjetnosti Vojvodine

Pješčana pomjeranja – izbor crteža i grafike

Večeras (petak, 15. svibnja) u Muzeju suvremene umjetnosti Vojvodine u Novom Sadu bit će otvorena izložba *Pješčana pomjeranja*, na kojoj će biti predstavljen izbor iz Zbirke crteža i grafike te ustanove. Otvorenje je u 19 sati.

Kustos izložbe je **Mirko Kokir**, a postavljena u šest cjelina (*Papirne politike, Aura, Rječnik, Pluralizam osamdesetih, Geografije, Eksperiment*) izložba grupira radove na temelju tematskih, problemskih i kronoloških kategorija. Ovako grupirani radovi donose novo čitanje muzejskih predmeta i postavljaju ih u nove međusobne odnose. U izložbu će biti uključena i Grafička mreža, koja će tije-

kom trajanja izložbe izvesti akciju kolektivnog tiska, čime se muzej povezuje s nezavisnom umjetničkom scenom, suvremenim tokovima u grafici i akterima na umjetničkoj sceni.

Kao poseban segment, na izložbi će biti uključeni radovi studenata Grafičkog odsjeka Fakulteta likovnih umjetnosti u Beogradu, koji će pridonijeti novom sagledavanju djela iz zbirke.

Zbirka crteža i grafike MSUV-a sadrži više od 1850 radova, što je čini najbrojnijom u kolekciji muzeja.

H. R.

Listamo događaje

Gotovo da ne postoji televizijska postaja koja u svojoj programskoj shemi nema jutarnji program, a gotovo da ne postoji jutarnji program koji u svom sadržaju nema dio koji se zove »listamo novine«. U tom dijelu voditelj i gosti programa fokusiraju se na njima najzanimljivije dnevne ili događaje koji su aktualni danima unazad, od politike pa do sporta i zabave, uključujući i one iz svijeta.

Zbog poslovičnog »viška povijesti« – sintagme koju talijanski filozof **Antonio Gramsci** kao da je patentirao upravo za ove prostore – današnju kolumnu priredit ćemo kao urednici jutarnjih programa u kojima je »listanje novina« nezaobilazan dio, jer su se događaji u našem ataru (ili oni koji su s njim povezani) za kratko vrijeme nizali kao na traci.

Sigurno ste čuli da je prošlog četvrtka, 7. svibnja, vlak *Soko* – koji je s pol sata zakasnjenja krenuo iz Subotice – zamalo iskočio kod Zemun polja i samo zahvaljujući prisebnosti i spretnosti strojovođe izbjegnuta je potencijalno velika nesreća u kojoj je moglo biti i ljudskih žrtava. Gostujući na TV N1 i govoreći o iskanju tramvaja koje se gotovo u isto vrijeme dogodilo u Beogradu, jedan je prometni stručnjak – u najboljoj maniri ekonomista **Miodraga Zeca** (objasni tako da te i najglupli razumije) – rekao kako novi tramvaji na neodržanim tračnicama iskaču isto kao i stari. Slijedeći tu logiku pada na um da se možda i na novim tračnicama na relaciji Beograd – Subotica našao poneki nekvalitetan kamačak koji je u vrijeme izgradnje pruge isporučivala tvrtka *Dolomit kft.* u vlasništvu **Győzőa Orbána**, oca donedavnog premijera Mađarske.

A da vikend ne bi prošao u javnom nagađanju o tome je li Győző Orbán u nekakvom srodstvu s Ikarom – koji je iz pohlepe za profitom na krila stavljao više (jeftinijeg) voska a manje (skupljeg) perja, pa je pao zbog toga što se, približivši se Suncu, vosak počeo topiti – potrudili su se akteri stranačkog skupa Srpske napredne stranke u Šandoru. Na društvenoj mreži »Aktivizam za Suboticu« (uz nejasnu snimku događaja) optužuje se krupni neidentificirani četrdesetogodišnjak da je fizički napao četrnaestogodišnje dijete (koje ih je snimalo), čija je uplašena i bijesna majka ubrzo došla na mjesto događaja. Gradski odbor SNS-a s indignacijom je odbio optužbe za napad, tvrdeći da ih je dijete izazivalo i provociralo ali da su oni ostali pribrani i mirni. Neutralni građani s nestrpljenjem očekuju da se u ovaj slučaj uključi i Osnovno javno tužiteljstvo pa da istina promptno bude ustanovljena, baš kao što je to bio slučaj

i kada je u studenome prošle godine crvena farba bačena na zid kuće **Miroslava Evetovića** ili pak kada je fizički napadnut **Ljubo Zajović** dok se s građanskog prosvjeda vraćao kući.

Da se pak glava ne bi lupala prisjećanjem na to kako je prošao slučaj prebijanja **Dragana Lončara** na Prozivki ili pak paljenja automobila javne tužiteljice **Aleksandre Stojavljević** ispred zgrade u kojoj živi, pobrinula su se dvojica vozača *Jug-transa* koji su – piše »Aktivizam za Suboticu« – nakon što su završili smjenu uzeli sav pazar i nestali u nepoznatom pravcu. Budući da je riječ, kako se navodi, o

vozačima iz Nepala i Šri Lanke, ova je vijest kod nemalog broja čitatelja p(r)obudila rasizam i fašizam koji se u javnom govoru ovdje predugo njeguje, ali i trezvenija i analitičnija pitanja poput onih o tome u kakvim uvjetima općenito rade djelatnici *Trans-juga* kada moraju krasti dnevni utržak ili pak onih gdje su donedavni vozači bivšeg *Subotica-transa*. Kulminaciju su po brojnosti, naravno, doživjeli alanfordov-

ski komentari u najboljoj maniri Sir Olivera da »nije grijeh ukrasti od lopova«. Ovaj primjer ujedno na najbolji način opisuje i koliki ugled *Jug-trans* (s beogradskim registracijskim pločicama) uživa kod Subotičana.

I opet jedna vijest koja po svojoj sadržini podsjeća na probleme sa željeznicom, a željeznica s nadstrešnicom. Kako piše *Magločistač*, **Károly Kovács**, kao jedan od vlasnika, krenuo je ovih dana u obnovu ulaza, kapije, dvorišta i fasade u Strossmayerovoj 6, ali je ubrzo morao i stati jer je prilikom početnih radova došlo do urušavanja stropa, srećom bez posljedica po ljude koji su radili. Ovaj je događaj otvorio pitanje koliko se zapravo iza starih, našmin-kanih fasada u objektima krije sličnih ili još gorih opasnosti zbog dotrajale građe ili instalacija. Ipak, policiji i Osnovnom javnom tužiteljstvu u ovom je slučaju mnogo lakše negoli kada je riječ o nadstrešnici u Novom Sadu: ostaje samo da licu pravde privedu **Adolfa Gaigera** i **Lea Strassa**. Prvi je 1859. zgradu u Strossmayerovoj 6 podigao, a drugi 1925. adaptirao. Što, priznat ćete, nema nikakve veze s **Goranom Vesićem** ili **Tomislavom Momirovićem**.

Eh, kako prostor brzo prolazi... Ni slova da stane o krađama kablova na pruzi Subotica – Beograd, o prodaji bivšeg Doma JNA ili pak stanovima za mlade u Malom Radnovcu.

Z. R.

»Koncert kralju Tomislavu« u Golubincima

Na pozornici u predvorju Osnovne škole 23. oktobar u Golubincima 8. svibnja održan je »Koncert kralju Tomislavu«, na kojemu su nastupili domaćini HKPD *Tomislav* Golubinci i KUD *Tomislav* iz Županje.

»Danas smo se okupili kako bismo završili proslavu 1.100 godina Hrvatskoga Kraljevstva i kralja **Tomislava**. Manifestacija je nastavak one od prošle godine. Trebalo je i da tada bude održana, ali je iz opravdanih, tehničkih razloga odgođena. Nadam se da će program biti uspješan, da će svi biti raspoloženi i da će ovaj koncert ostaviti traga u našoj zajednici u Srbiji«, kazao je na početku koncerta dopredsjednik Društva **Igor Gašparović**.

KUD *Tomislav* jedna je vodećih kulturnih udruga Županje, djeluje u četiri sekcije i protekle 123 godine postojanja uvelike su unaprijedile i obogatile kulturni i društveni život grada. Kao Hrvatsko pjevačko i čitalačko društvo osnovano je 15. ožujka 1903. godine s ciljem očuvanja tradicije i kulture hrvatskog naroda, ali i s prosvjetiteljskom zadaćom. *Tomislav* je odgojio generacije vrsnih plesača i pjevača amatera, a mnogima je već od malih nogu usadio veliku ljubav prema tradiciji i narodnim običajima, što čini i danas.

»Unatoč svim nedaćama koje su nas sustizale, danas radimo u dvije dječje skupine, odrasloj i tamburaškoj sekciji. Na ovom koncertu predstavili smo se s tri koreografije – slavonske pjesme i plesovi, plesovi i pjesme iz sela Ražanac i za kraj smo ostavili moderni ples koji je naša voditeljica osmislila, tradicijski, a opet, na malo drugačiji način. Ovo je naš uzvratni posjet Golubincima, jer su oni bili naši gosti za obljetnicu našeg Društva«, kaže tajnica KUD-a *Tomislav* iz Županje **Vlatka Gašljević**.

Gosti i domaćini naizmjenično su nastupali sa svojim pjevačkim skupinama i tamburaškim orkestrima. Pokrovitelj manifestacije bio je Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

U rujnu prošle godine programom u Golubincima Hrvati u Srijemskoj biskupiji obilježili su 1.100. obljetnicu Hrvatskoga Kraljevstva. Tada je u golubinačkoj crkvi sv. Jurja blagoslovljena spomen-ploča na kojoj se, među ostalim, navodi: »Za rast vjere i baštine hrvatske zajednice u Srijemu, koja svojim zauzetim djelovanjem pridonosi duhovnom, kulturnom i društvenom životu Srijema«.

M. M.

Izložba »1100 godina Hrvatskoga Kraljevstva« i u Rumi

Povijest, identitet i baština

Na zavjetni dan župe Uzvišenja svetog Križa u Rumi, 12. svibnja, u pastoralnom centru *Leopold Bogdan Mandić* otvorena je izložba »1100 godina Hrvatskoga Kraljevstva (925.-2025.): Tragom milenijske proslave u Bačkoj i Srijemu«. Naime, 1925. milenijska je proslava Hrvatskoga Kraljevstva održana diljem Kraljevine SHS, između ostalog i diljem Srijema (Petrovaradin, Ruma, Srijemska Mitrovica, Kukujevac, Golubinci, Šid, Hrtkovci, Morović, Zemun, Srijemski Karlovci). U povodu tog jubileja, tada su diljem Srijema, kao i u Subotici, postavljene spomen-ploče, od kojih dio postoji i danas.

Izložba putem tekstova i fotografija govori o tim događanjima, a nastala je u produkciji Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata. Premijerno je prikazana u rujnu 2025. godine u Golubincima, kao dio programa proslave 1.100 godina Hrvatskoga Kraljevstva među Hrvatima u Srbiji. Autorica izložbe je **Katarina Čeliković**, za dizajn je bio zadužen mr. sc. **Darko Vuković**, a suradnici su bili i mr. sc. **Zlatko Virć**, **Marko Kljajić**, **Vladimir Nimčević** i **Stevan Mačković**.

Povod za daljnja istraživanja

Izložbu je predstavio **Branimir Kopilović**, stručni suradnik za kulturne programe i projekte u ZKVH-u. Rumski župnik preč. **Josip Ivešić** u uvodu je podsjetio nazočne da je povijest učiteljica života, te da je vrijedno znati povijest i svog i drugih naroda, kako bi se život bolje mogao sagledati i upoznati.

»U nastojanju da obiđemo cijelu Vojvodinu danas smo u Rumi, gradu koji je bio dio milenijske proslave Hrvatskoga Kraljevstva. O proslavi u Rumi, kada je riječ o ovoj postavci, svjedoče izvori iz *Spomenice hrvatskih kulturnih, prosvjetnih i pjevačkih društava u Srijemskoj Mitrovici do 1936. godine*. Naravno, ova izložba je proces i

inicijalna kapisla za daljnja istraživanja. Nadam se da će vam izložba biti zanimljiva i da ćete nešto novo naučiti iz nje. Također, nadam se i budućoj suradnji, osobito što je dosadašnja suradnja ZKVH-a sa Srijemskom biskupijom bila izuzetno uspješna«, rekao je **Branimir Kopilović**.

O kralju Tomislavu

Kako navodi *Hrvatska enciklopedija*, **Tomislav** je bio hrvatski vladar približno od 910. do 928. godine. Njegovo podrijetlo nije poznato, ali je vjerojatno potjecao iz dinastije Trpimirovića. **Toma Arhiđakon** zabilježio je da je Tomislav bio knez (dux) 914. godine, što je jedini potpuno pouzdani podatak o njemu. Na temelju djela *Historia salonitana maior* (XVI.-XVII. st.), zaključuje se da je Tomislav bio prvi hrvatski vladar koji je koristio naslov kralja, te da je upravljao dalmatinskim gradovima i otocima, koji su inače bili u vlasti Bizanta. Kult Tomislava kao prvog okrunjenoga hrvatskoga kralja održao se unatoč poto-

njim kritičkim osvrtima hrvatskih povjesničara na historiografska tumačenja XIX. stoljeća. Prema mišljenju stare historiografije, kako navodi povjesničar i bohemist **Marijan Lipovac**, 925. godine Tomislav se okrunio za kralja, premda o samoj krunidbi u povijesnim izvorima nema nikakvih podataka, kao niti o Duvanjskom polju kao mjestu krunidbe. Smatra se kako je spomenuti događaj imao ključnu ulogu u oblikovanju hrvatskog nacionalnog identiteta i suverenosti.

Hrvati iz Vojvodine dali su svoj doprinos i kada je riječ o skulpturi s prikazom kralja Tomislava na konju, postavljenoj kod željezničkog kolodvora u Zagrebu, budući da ju je izradio kipar **Robert Frangeš Mihanović** (1872. – 1940.) podrijetlom iz Srijemske Mitrovice.

M. Mikolaci

Mini mljekara *Sárkány* iz Malih Pijaca

Obiteljski posao izrastao iz upornosti

Mini mljekara Sárkány iz Malih Pijaca počela je s radom 2002. godine, ali je put do prepoznatljive kvalitete bio dug i zahtjevan. Do dobrog sira nije se došlo preko noći, nego kroz godine pokušaja, pogrešaka, eksperimentiranja i učenja

Mini mljekara *Sárkány* otvorena je 2002. godine, ali, kako kaže njezin vlasnik **Jenő Sárkány**, prvih desetak godina bilo je obilježeno traženjem pravog recepta i stalnim pokušajima da se postigne kvaliteta koja će biti prepoznata na tržištu.

»Dosta je bilo teško napraviti dobru kvalitetu, jer se bez nje na tržištu ne može opstati. Bez kupaca koji vole naše proizvode mi ne bismo mogli preživjeti konkurenciju velikih mljekara. Nismo najjeftiniji, a nismo ni najskuplji, kao u svemu trudimo se zadržati balans. Ono na čega smo jako ponosni jeste da ne koristimo nikakve konzervanse«, kaže Sárkány.

ci. U svojim tinejdžerskim godinama rekao sam sebi da ću raditi bilo što, samo da se ne bavim mlijekom i njegovom preradom. Nisam volio taj miris, svakodnevno sam bio okružen njime«, priča on.

Po struci je pogonski električar za automatiku, a tehnika ga je, kaže, oduvijek zanimala. Ipak, život ga je postupno vratio onome od čega je nekada želio pobjeći.

»Jako sam volio tehniku, ali malo-po malo nekako sam ponovno došao do toga da želim probati mljekarstvo. Kada sam malo dublje ušao u cijelu priču, vidio sam kako ima mnogo lijepih i fantastičnih stvari za uraditi u ovoj profesiji. Tako sam počeo raditi, eksperimentirati s receptima i procesima«, govori Sárkány.

Njegovi roditelji su dnevno prerađivali od 50 do 100 litara mlijeka, onoliko koliko su mogli prodati na tržnici. Njegova ideja bila je, kaže, da se mljekarstvom, ako već ulazi u taj posao, bavi ozbiljnije.

»Bilo je mnogo eksperimenata. Tjedan dana nam je sir odličan, a sljedećeg tjedna takav da se ne može pojesti. Nismo mogli postići konstantnu kvalitetu. Nisam učio za tehnologa, sve što sam radio bilo je iz sjećanja kako je moja majka radila, uz mnogo različitih pokušaja. Mi nismo imali neko iskustvo iza nas, bili smo na samom početku«, navodi on.

Posebno pamti jedan pokušaj pravljenja sira, koji je, kako kaže, bio poučan.

»U Subotici sam na tržnici prodavao svoje povrće. Jedan profesor fizike uvijek je dolazio do moje

tezge, bio je stalna mušterija i nekako smo se drugačije povezali. Jednom me je zamolio, budući da sam sa sela, da mu donesem 25 litara svježeg mlijeka. Pitao sam ga: 'Árpáde, što će Vam toliko mlijeka'? Rekao mi je tada kako je njegov otac pravio sir, pa i on hoće pokušati da ga napravi, da vidi sjeća li se još cijelog postupka. Rekao sam mu tada kako mu neću donijeti mlijeko, nego neka on dođe do mene u Male Pijace kako bismo zajedno napravili dobar sir. On se oduševio i pristao na to, jer i meni

Od početka uz mljekarstvo

Iako danas vodi obiteljsku mljekaru, njegov prvi odnos prema mlijeku i preradi bio je sasvim drugačiji. Odrastao je u obitelji koja se bavila mljekarstvom, ali je kao mladić želio otići u sasvim drugom smjeru.

»Rođen sam u obitelji koja se bavila mljekarstvom, moji roditelji imali su krave. Mlijeko koje smo dobili od njih majka je prerađivala u sir i prodavala na subotičkoj tržni-

je bio cilj napraviti nešto novo i dobro. Uzeo sam 80 litara mlijeka, podijelili smo ga u dvije posude i krenuli u proces. Jedna tranša nam je bila odlična, nevjerovatnog okusa, za poželjeti. Druga tranša, s potpuno istim procesom rada, ispala je katastrofalno. Nikako nismo mogli otkriti kako smo došli do toga. Prošlo je godinu i pol dok nisam došao do tajne kako se pravi taj jako dobar sir. Dakle, kao i svaki početak, ni naš nije bio lak«, kaže on.

Danas, nakon godina rada, tvrdi kako je iskustvo postalo njegova najveća škola:

»Sada kada uđem u mljekaru, po mirisu mogu osjetiti ako slučajno nešto ne valja. Mogu slobodno reći kako

smo vlastitim iskustvom, kroz mnogo raznih pokušaja, došli do kvalitete koju imamo danas«.

Sir s nagradama i kupci koji se vraćaju

Mini mljekara *Sárkány* danas proizvodi više vrsta sireva i mliječnih proizvoda. U njihovom asortimanu nalaze se dimljeni sir, sir sličan trapistu, rupičasti sirevi, topljeni sir, jogurt te kiselo i slatko vrhnje. Potvrda kvalitete stigla je i kroz brojna priznanja. Ove godine njihov je sir na Novosadskom poljoprivrednom sajmu dobio titulu šampiona u grupi, dok su prošle godine dobili priznanje *Najbolje iz Vojvodine*.

»Godinama dobivamo zlatne medalje za kvalitetu naših sireva, imamo ih trenutno sedam. Dobivamo nagrade i za sve ostale naše proizvode, ali ovogodišnja nagrada za naš sir koji je šampionski nam je jako važna«, kaže on.

Njihovi proizvodi najčešće se mogu naći u Subotici, Somboru i Kanjiži, mogu se naručiti i telefonom, a u Subotici ih kupci mogu pronaći na Mliječnoj tržnici i u prodavaonici *Crni Džo* kod Tesline tržnice. Ipak, mnogi su ih, kaže *Sárkány*, možda probali i ne znajući:

»Oko 90 posto pizzerija u Subotici koristi naše sireve, tako da možda niste ni znali da ste probali naše sireve.

Interesantno je to što se kuhari vrte po restoranima – ušao sam u jednu pizzeriju, pa sam odjednom došao u skoro sve. Ja ne koristim nikakve reklame, meni je najbolji marketing kvaliteta naših proizvoda«.

Posebno mu je drago kada kvalitetu prepoznaju najmlađi kupci:

»Jedni od najboljih sudaca naše kvalitete su djeca. Jednom kada probaju okus naših sireva, uvijek od roditelja traže da im ponovno kupe taj sir koji je jako fin«.

Tržišne poteškoće

Kao i mnogi mali proizvođači, i Mini mljekara *Sárkány* suočavala se s brojnim izazovima. Jedan od najvećih, kaže vlasnik, bila je konkurencija proizvoda biljnog porijekla koji su se na tržištu predstavljali kao mliječni proizvodi.

»Najteže mi je bilo natjecati se s biljnim proizvodima koji su se plasirali pod maskom mlijeka. Sada je država ipak zaštitila nas tako što se točno mora istaći ako proizvod sadrži dio biljnih sastojaka. Osjeća se to sada na tržištu, ljudi ipak radije biraju pravi sir, da znaju što jedu«, kaže *Sárkány*.

Na tržište je, dodaje, snažno utjecao i rat između Ukrajine i Rusije, odnosno poremećaji koji su nastali nakon embarga prema Rusiji.

»Druga stvar koja je loše utjecala na tržište jeste rat između Ukrajine i Rusije. Zapadna Europa je proizvodila mnogo toga za rusko tržište i tada se odjednom samo dogodio ogroman višak robe nakon embarga koji je uveden Rusiji. U tom momentu postali smo zatrpani njihovom robom i jedva smo to preživjeli. Jednostavno je nevjerovatno koliko im je jeftin sir, neki nisu čak ni loši, tako da bih volio otići u posjet u njihove tvornice da mi objasne kako je moguće imati profit s tako niskim cijenama. Ja ni mlijeko ne bih mogao isplatiti ljudima da držim cijene sira tako niskim. Mi možemo raditi sve kako treba, ali ponekad takvi poremećaji na tržištu mogu upropastiti profit, samim tim i cijelu proizvodnju«, navodi *Sárkány*.

Mlijeko nabavljaju od lokalnih proizvođača iz Malih Pijaca, Malog Peska, Kraljevog Briga, Martonoša, Horgoša i Radanovca. Za njega je to, kaže, pitanje i poslovne logike i solidarnosti.

»Mi naše mlijeko nabavljamo od lokalnih poljoprivrednika. Na taj način podržavam naše proizvođače, mi nosimo iste cipele. Oni razumiju moju, a ja njihovu bol, zajedno smo u svemu tome«, kaže on.

Mini mljekara *Sárkány* danas je obiteljski posao u kojem, osim vlasnika, rade njegova kći i zet, kao i još osam radnika iz Malih Pijaca. Planovi za budućnost, kaže, vezani su za daljnje razvijanje proizvodnje i nove vrste sireva.

»Ovo je obiteljska mljekara, skupa sa mnom rade kći i zet, skupa smo došli do zaključka kako želimo napraviti još neku vrstu dobrog sira. Vidjet ćemo hoćemo li uspjeti, ali svakako radimo na tome«, zaključuje *Sárkány*.

Ivan Ušumović

U Subotici otvoren spomenik Jovanu Mikiću Spartaku

Sportskom velikanu u čast

Na dan obljetnice njegovog rođenja, 13. svibnja, u Subotici je svečano otvoren spomenik **Jovanu Mikiću Spartaku** (1914. – 1944.), revolucionaru i sportašu, kako je ispisano na pratećoj mramornoj ploči. Spomenik prikazuje Spartaka u trenutku obaranja jugoslavenskog rekorda u troskoku, a izradio ga je kipar **Franjo Mačković**.

Svečanost uz potomke

»Inicijativu za podizanje spomenika pokrenulo je Sportsko društvo željezničara *Jovan Mikić Spartak*, sa željom da čovjek po kome nose ime sportska društva i 28 klubova članova društva, bude prisutan i likom, a ne samo imenom među nama. Također, njegovo ime nose jedna osnovna škola i ulica u Subotici i dvije godišnje nagrade zaslužnim sportašima. Jednu dodjeljuje SDŽ *Jovan Mikić Spartak*, a drugu, najprestižniju na teritoriju Vojvodine, Sportski savez Vojvodine«, kaže **Milan Vučković**, predsjednik SDŽ-a *Jovan Mikić Spartak*.

Na ceremoniji svečanog otvorenja govorili su i predsjednica Sportskog saveza Vojvodine **Jasmina Juras** i gradonačelnik Subotice **Stevan Bakić**. Uz Bakića, spomenik su svečano otvorile Mikićeve unuke **Sanja Mikić Inks** i **Sonja Harting Terraneo** te praunuk **Mark Terraneo**.

Od Opova do Olimpijade

Mikić je rođen 1914. u Opovu. Bio je diplomirani pravnik, asistent na Visokoj komercionalnoj ekonomskoj školi u Beogradu, novinar, pjesnik, borac za slobodu i vrhunski sportaš. Od pete godine živi u Subotici, u kojoj je završio osnovnu školu, gimnaziju i Pravni fakultet, a u ranoj mladosti započinje se baviti atletikom, sportom, kojim će značajnim rezultatima i šampionskim naslovima proslaviti svoj grad i državu, predstavljajući ih i na Olimpijadi u Berlinu 1936. godine.

Od 1932. do 1939. Mikić je najuspješniji atletičar tadašnje Jugoslavije, postavši prvi Jugoslaven koji je uspio preskočiti 14 metara u disciplini troskok. Kao član reprezentacije nastupao je u pet disciplina (troskok, skok u dalj, skok u vis, desetboj i petoboj). Osvojio je sedam

medalja, od kojih su dvije zlatne – 1935. u Istanbulu gdje osvaja zlato u skoku u vis, a 1937. osvaja zlato u troskoku.

U proljeće 1944. pridružuje se partizanskom oslobodilačkom pokretu, a zbog iskazane izuzetne hrabrosti u borbi ratni drugovi nadjenuli su mu nadimak Spartak po kome će ostati upamćen.

Smrtno je ranjen 10. listopada 1944. u borbama prilikom oslobođenja Subotice.

D. P.

Svečanost u povodu Međunarodnog natječaja *Bogatstvo različitosti*

Različiti svjetovi, a vrijednost ista

Svečanost, te u okviru nje dodjela nagrada u povodu XIV. Međunarodnog likovno-literarnog i novinarskog natječaja *Bogatstvo različitosti*, kojeg raspisuje OŠ *Matija Gubec* iz Tavankuta, priređena je 8. svibnja u mjesnom Domu kulture. Tema ovogodišnjeg natječaja bila je »Moja baka i ja – dva svijeta u jednoj kuhinji«, a na adresu tavankutske škole stiglo je više od stotinu radova učenika nižih i viših razreda osnovnih škola iz Hrvatske, BiH i Srbije.

Ravnateljica škole **Stanislava Stantić Prčić** kao posebno značajno ističe međunarodni karakter natječaja u kojem godinama sudjeluju djeca iz okolnih zemalja.

»Tu su osnovne škole *Matija Gubec* iz Jarmine, odakle su došli i predstavnici njihove učeničke zadruge, potom iz Cernika, Gornje Stubice s kojima tavankutska škola već ima dugogodišnju suradnju, potom djeca iz Bjelovara, Zagreba, a tu je i škola iz Usore iz BiH *Ivana fra Franje Jukića*, te predstavnici usorske knjižnice«, navela je ona, a što se tiče teme natječaja rekla: »Ono što rijetko kad spominjemo, a jako je važno, jest biti čovjek. Uvjerena sam da svi mi prvenstveno trebamo biti dobri ljudi, a sve ostalo se da naučiti. Ono što smo ove godine željeli istaknuti je poštovanje i veće iskazivanje ljubavi prema našim *majkama* i *didama*. Danas nitko od nas ne bi bio tu da nije njihove ljubavi, strpljenja i pažnje. Dakle, bez obzira na to što smo različiti svjetovi, u istoj smo kuhinji. To je akcent ovog natječaja i vjerujem da su djeca to bolje prepoznala nego mi odrasli nekada«.

OŠ *Matija Gubec* iz Gornje Stubice jedna je od više osnovnih škola u Hrvatskoj koje nose ime ovog vođe Se-

ljačke bune rodom iz Hrvatskog zagorja, za razliku od Srbije u kojoj ima samo jedna, ona u Tavankutu. Kako ističe njezin ravnatelj **Neven Košec**, suradnja s tavankutskom školom traje već dva desetljeća:

»Dolazimo ovdje već 20 godina, ja prvo kao učitelj, a kao ravnatelj 15 godina. *Bogatstvo različitosti* je značajno u tome jer vidimo razliku između nas i ostalih koji tu dolaze, a vidimo i to da svi vrijedimo jednako. Osim što sudjelujemo u ovom natječaju, suradnja naše dvije škole

ogleda se i u međusobnim posjetima, potom prigodom obilježavanja Dana škole, datuma vezanih uz **Matiju Gupca** i Seljačku bunu, provodimo zajedničke projekte, a tu je i suradnja, razmjena i druženje između učenika. Općenito, škole nastoje stalno nadograđivati tu suradnju«.

Ravnateljica OŠ *Matija Gubec* iz Jarmine **Jasna Varga** kaže kako već 15 godina surađuju sa svim istoimenim školama u Hrvatskoj kao i s ovom u Tavankutu.

»Družimo se, radimo radionice, ovdje sa slamom, a kod nas s keramikom, uvijek je dobro biti zajedno. Sve škole s ovim nazivom drže se već godinama i zbog toga smo sretni. Djeca sklapaju nova poznanstva. Tavankučani su jako dobri domaćini, skoro svake godine dođemo ovdje na Dan škole, a sad smo počeli dolaziti i na *Bogatstvo različitosti*«, kaže Varga.

Nagradu za literarni rad dobila je **Tena Rukavina** iz OŠ *Dragutina Domjanića* iz Zagreba, koja je napisala sastav o svojoj baki:

»Pisala sam što ona dobro radi, što volim kod nje. Inače s njom volim puno hodati po šumi, planinama, po Sljemenu, po Medvednici. Pomažem joj u kuhinji, ali sad kad je malo starija, ne kuha previše«.

I. Petrekanić Sič

► TEHNIČAR ZA GRAFIČKU PRIPREMU ◀

► FARMACEUTSKI

Nastavni jezik:
HRVATSKI

Trajanje školovanja:
4 GODINE

Broj učenika:
28

Nastavni jezik:
HRVATSKI

Trajanje školovanja:
4 GODINE

✦ **Voliš dizajn, fotografiju i rad na računalu?** ✦
Nauči kako nastaju plakati, časopisi, knjige i reklame!

Zanimaju te kemija, biologija i farmacija?

Postani dio svijeta medicine
i nauči kako nastaju lijekovi!

Što radi tehničar za grafičku pripremu?

Priprema tekst i slike, oblikuje stranice i izrađuje završnu pripremu za tisak u različitim tehnikama (ofset, digitalni tisak, sitotisak).

Što radi farmaceutski tehničar?

Sudjeluje u pripremi, kontroli i pakovanju lijekova, daje korisnicima savjetima o njihovom korištenju. Radi u ljekarni, laboratoriju i uvijek pod nadzorom stručnjaka.

Što ćeš naučiti?

- obradu teksta i fotografija
- rad u programima (Photoshop, Illustrator, InDesign)
- grafičko oblikovanje i pripremu za tisak
- izradu tiskovne forme za različite vrste tiska

Što ćeš naučiti?

- osnove kemije i biologije
- izradu i primjenu lijekova
- rad u laboratoriju i pakovanje
- rukovanje instrumentima i kontrolu kvalitete i pravilnosti

Važni predmeti:

Tehničko crtanje s nacrtom geometrijom, Osnove grafičke tehnike, Tehnologija grafičke pripreme, Osnove Elektrotehnike i elektronike, Grafičko oblikovanje i pismo, Tehnologija izrade tiskarske forme

Važni predmeti:

Kemija, Biologija, Farmakologija, Anatomija i fiziologija, Mikrobiologija, Praktična nastava (laboratorij)

Važno za rad:

- rad u zatvorenom prostoru
- kontakt s materijalima poput boja i ljepila
- sudjelovanje u sastavljanju i završnoj obradi proizvoda

Važno za rad:

- potreba za preciznošću, opreznost
- rad s laboratorijskom opremom
- mogući kontakt s klijentima
- obavezna uporaba zaštitne opreme
- pridržavanje higijenskih i sigurnosnih pravila

Što nakon škole?

- posao u tiskari ili dizajnerskom studiju
- rad kao samostalni grafički tehničar
- nastavak školovanja na fakultetu ili visokom stručnom studiju u Srbiji, Hrvatskoj ili inozemstvu

Što nakon škole?

- posao u ljekarni, laboratoriju
- rad u proizvodnji lijekova
- mogućnosti u distribuciji
- nastavak školovanja na višim školama u Srbiji, Hrvatskoj ili inozemstvu

školovanja:
4 GODINE

Broj učenika:
28

logija i rad u laboratoriju?

rijeta farmacije i
u i koriste se lijekovi!

ceutski tehničar?

li i izdavanju lijekova te pomaže
njihovoj pravilnoj primjeni.
ratoriju ili proizvodnji –
om magistra farmacije.

š naučiti?

i biologije u praksi
kova (čaježi, masti, kreme)
u i provođenje analiza
a i laboratorijskom opremom
avilno skladištenje lijekova

predmeti:

gija, Farmaceutska tehnologija,
mikrobiologija, Latinski jezik,
(laboratorij i ljekarna)

o za rad:

, odgovornosti i urednošću
opremom i instrumentima
s kemijskim tvarima
ba zaštitne opreme
ih i sigurnosnih standarda

on škole?

riju ili farmaceutske industriji
i lijekova i kozmetike
ribuciji i prodaji lijekova
nja na fakultetima ili
, Hrvatskoj ili inozemstvu

Nastavni jezik:
HRVATSKI

Trajanje školovanja:
4 GODINE

Broj učenika:
28

Zanimaju te i prirodni i društveni predmeti?
Želiš široko znanje i siguran put prema fakultetu?
Gimnazija općeg smjera pravi je izbor za tebe!

Što nudi ovaj smjer?

Uravnotežen program koji povezuje prirodne, društvene i
jezične predmete te razvija opće znanje,
kritičko razmišljanje i široku kulturu.

Što ćeš učiti?

- prirodne predmete (matematika, biologija, kemija, fizika)
- društvene i humanističke predmete (povijest, geografija, filozofija)
- jezike i komunikacijske vještine
- logičko razmišljanje i analizu

Za koga je ovaj smjer?

- za učenike širokih interesa
- za one koji još nisu odlučili čime se žele baviti
- za sve koji planiraju nastavak školovanja

Važni predmeti:

Hrvatski jezik i književnost, Engleski jezik, Latinski jezik, strani jezici
Matematika, Fizika, Kemija, Biologija, Geografija
Povijest, Filozofija, Sociologija, Računalstvo i informatika

Što nakon škole?

Upis na fakultete društveno-humanističkih, medicinskih,
prirodno-matematičkih i tehničkih znanosti,
studiranje u Srbiji,
Hrvatskoj ili inozemstvu...

SLOŽITE KOCKICE ■
U ODGOJU VAŠE DJECE

Predavanje o glagoljici u Somboru

U organizaciji Udruge građana *Urbani Šokci* 9. svibnja u Somboru održano je predavanje »Glagoljaš sam, time se ponosim: crtice o slavonsko-srijemskom glagoljaštvu«. O glagoljici koja je bila rasprostranjena na cijelom prostoru Hrvatske govorila je profesorica Filozofskog fakulteta u Osijeku dr. sc. **Milica Lukić**.

»Veliki biskup **Josip Juraj Strossmayer** obnovio je glagoljašku baštinu i ona živi do danas na kroatističkim katedrama«, kazala je dr. sc. Lukić i podsjetila da se od 2019. godine 22. veljače obilježava kao Dan hrvatske glagoljice i glagoljaštva, a 2014. godine glagoljično pismo zaštićeno je kao nematerijalna kulturna baština Hrvatske. Glagoljica je bila prisutna i na prostorima Slavonije, a mjesto koje posebno čuva glagoljašku tradiciju jesu Komletinci, gdje su i ploče s nazivima ulica ispisane glagoljicom.

Predsjednica Udruge građana *Urbani Šokci* **Marija Šeremešić** kazala je da je predavanje o glagoljici dio ovogodišnjeg programa *Dani hrvatske kulture u Somboru*.

»Tijekom godine imamo niz programa i jedna od aktivnosti upravo je ovo predavanje o glagoljaštvu. Mislili

smo da bi bilo zanimljivo naš hrvatski narod upoznati s tim pismom, tim prije što kroz obrazovanje na ovim prostorima nismo imali prilike slušati o tome. Nakon ovog predavanja ideja je možda organizirati jedan okrugli stol gdje bi se govorilo o glagoljici i na drugim prostorima, kao i radionice za djecu koja pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku«, kazala je Šeremešić.

Z. V.

Godišnja skupština HKPD-a *Matija Gubec* iz Rume

Puno planova za ovu godinu

Godišnja skupština HKPD-a *Matija Gubec* iz Rume održana je u subotu, 9. svibnja. Financijski izvještaj i plan predočio je blagajnik Društva **Vladimir-Braca Jurca** da bi potom izvještaj o radu za 2025. i plan rada za 2026. godinu predstavio tajnik Društva **Nikola Jurca**. U predstavljanim izvještajima naveden je veliki broj aktivnosti Društva u prethodnom periodu, kao i ambiciozan plan za tekuću godinu. Poseban akcent stavljen je na rad nedavno ponovo pokrenute folklorne sekcije, kao i na veliki investicijski pothvat vezan za izgradnju pomoćnog objekta, bine za nastupe, nadstrešnice i uređenje dvorišta Društva u okviru projekta »Sedam matica«. Ove godine udruga će imati veliki broj nastupa kako Velikog tamburaškog orkestra, tako i folklorne sekcije. Osim već održanog koncerta u Požegi, očekuju ih koncerti u Iloku i Šidu, božićni koncert u Sarajevu, sudjelovanje na festivalu u Zenici, sudjelovanje folklorne sekcije na festivalu u Šibeniku, gostovanje u Fojnici, sudjelovanje na manifestaciji *Srijemci Srijemu* u Novom Slankamenu, te gostovanje u Subotici i Vajskoj.

U raspravi o podnijetim izvještajima posebno je potencirano pitanje omasovljavanja sekcija Društva jer najveći izazov za rad nisu niti financije niti uvjeti za rad, nego

mali broj djece i smanjen broj kako članova Velikog tamburaškog orkestra, tako i Škole tambure.

Na skupštini je izabran novi sastav Upravnog odbora, Nadzornog odbora i Disciplinske komisije. Novi članovi Upravnog odbora su **Zdenko Lanc**, **Pavle Škrobot**, **Vladimir-Braca Jurca**, **Nikola Jurca**, **Ivan Horvatić**, **Dražen Štimac**, **Marija Benčić**, **Katarina Žagar**, **Zdenko Žagar**, **Damir Kolarić**, **Adrijan Kolarić**, **Ivan Galar**, **Ivan Lanc**, **Bojan Levovnik** i **Josip Ris**. Novi članovi Nadzornog odbora su **Andrea Lanc**, **Boban Majstorović** i **Luka Hajduković**. Novi članovi Disciplinske komisije su **Dario Bodor**, **Petar Horvatić** i **Damir Rakoš**.

M. M.

Šidani na Smotri proljetnih običaja

KOMLETINCI – Folklorasi i tamburaši HKD-a *Šid* nastupili su 9. svibnja na 17. Smotri proljetnih običaja u Komletincima, uz domaćine KUD *Filipovčice*, te udruge iz Šljivoševaca i Privlake. Šidska je udruga nastupila s koreografijom *Igre iz Gibarca*.

Manifestacija u Komletincima njeguje stare slavonske običaje, poput ophoda oko mjesne crkve, zazivanja kiše i plodnosti.

Intime rasapa u Baji

BAJA – U Gradskoj knjižnici *Endre Ady* u Baji 12. svibnja održano je predstavljanje knjige **Tomislava Žigmanova** *Intime rasapa: elegijske crtice o Čikeriji*. O knjizi su, uz autora, govorili književnici **Stjepan Blažetin** iz Pečuha, **Nevena Mlinko** iz Subotice i **Darko Baštovanović** iz Beočina.

Knjiga *Intime rasapa: elegijske crtice o Čikeriji* donosi autorsku posvetu Čikeriji, kao prostoru i zavičajnom iskustvu koje u Žigmanovljevu književnom radu zauzima posebno mjesto. Kroz elegijski intonirane crtice autor tematizira sjećanje, nestajanje, identitet i osobnu povezanost s baštinom bačkih Hrvata. Bajska promocija bila je ujedno i prigoda za dodatno povezivanje hrvatskih književnika iz Mađarske i Srbije. Organizatori ove književne večeri bili su Znanstveni zavod Hrvata u Mađarskoj, Gradska knjižnica *Endre Ady* i Kulturni centar bačkih Hrvata.

Knjiga *Intime rasapa* predstavljena je sutradan i u Orašju, u organizaciji tamošnjeg ogranka Matice hrvatske.

Izložbe povodom 80 godina Gupca

TAVANKUT – U okviru *Tavankutskog kulturnog lita*, a u povodu 80. obljetnice mjesnog HKPD-a *Matija Gubec*, večeras (petak, 15. svibnja) u tom selu bit će priređene dvije izložbe. Kao prva, od 19 sati, u Galeriji Prve kolonije naive u tehnici slame bit će otvorena izložba »40 godina Prve kolonije naive u tehnici slame – izbor iz zbirke«. Na izložbi će biti prikazane slike slamarki, sudionica kolonije od 1986. godine, koje su ostavi-

le trag u povijesti kolonije kao zapažene ili nagrađene. Nakon toga, u 20 sati, u dvorani HKPD-a *Matija Gubec* bit će otvorena izložba »Svjetlo u tami – pop art vizija naših korijena«. Na izložbi će biti prikazani radovi mladih članova udruge koji su u tehnici kolaža izradili radove što prikazuju portrete ili živote poznatih Tavankučana.

Orguljaški koncert u Petrovaradinu

PETROVARADIN – Orguljašica **Vlasta Pokas Maestracci** održat će u subotu, 16. svibnja, solistički koncert u Biskupijskom svetištu Gospe Snježne na Tekijama. Početak je u 19 sati. Program nosi naziv »Iter per toccatas in re minore«, a publika će imati prigodu čuti djela **Bacha, Brahmsa, Prepreka i Regera**. Ulaz na koncert je besplatan. Organizator koncerta je HKPD-a *Jelačić* iz Petrovaradina.

100. obljetnica rođenja Ane Milodanović

ŽEDNIK – Dan rođenja slamarke **Ane Milodanović**, 18. svibnja, bit će obilježen posjetom grobu i polaganjem cvijeća na groblju u Žedniku u 17 sati. Nakon toga, sveta misa za Anu Milodanović povodom 100. obljetnice rođenja bit će u crkvi svetog Marka Evanđelista u Žedniku u 18 sati. Nakon svete mise bit će otkrivanje spomen-ploče u župnoj kući.

Organizatori programa obilježavanja 100. obljetnice rođenja slamarke Ane Milodanović su župa sveti Marko Evanđelist, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, UBH *Dužijanica*, KD *Ivan Antunović* i Galerija prve kolonije naive u tehnici slame iz Tavankuta.

Izložba slika s kolonije Stipan Šabić

SUBOTICA – HLU *Croart* priređuje izložbu djela nastalih na 13. sazivu Međunarodne umjetničke kolonije **Stipan Šabić** koja je održana prošle godine na Paliću. Otvorenje izložbe je u ponedjeljak, 18. svibnja, u Galeriji Otvorenog sveučilišta u Subotici, s početkom u 18 sati. Publika će imati prilike vidjeti djela 12 umjetnika iz Srbije, Hrvatske, Austrije, Mađarske, Rumunjske i BiH.

Smotra dječjih pjevača i zborova

SUBOTICA – HGU *Festival bunjevački pisama* iz Subotice priređuje 22. Smotru dječjih pjevača i zborova. Smotra će biti održana u srijedu, 20. svibnja, u Velikoj vijećnici Gradske kuće u Subotici. Početak je u 19.30 sati.

Roman *Žig* Mirka Kopunovića predstavljen u Subotici

Dvotjednik *Žig* – oaza slobodne misli

»Smjenjivali su se događaji, bilo je sve gore i gore, ne znam kako smo sve to izdržali. A ovi ljudi koji su to uradili, koji su pokrenuli *Žig* – Vojislav Sekelj, Zlatko Romić i Tomislav Žigmanov, zaista su bili heroji novinarstva. Oni su prvi koji su počeli raditi u listu u kojem se pisalo na hrvatskom jeziku i koji se nisu libili iznijeti neke stvari i zbog toga trpjeti posljedice«, istaknuo je autor romana Mirko Kopunović

Roman *Žig* ovdašnjeg hrvatskog književnika i pjesnika **Mirka Kopunovića**, tiskan prošle godine u nakladi NIU *Hrvatska riječ*, predstavljen je 7. svibnja u staroj čitaonici Gradske knjižnice u Subotici. Riječ je o kompleksnom i slojevitom djelu koje se istodobno čita kao hommage sudbini pojedinca (urednik istoimenog dvotjednika i književnik **Vojislav Sekelj** kao glavni protagonist), intimna obiteljska kronika (storije iz obitelji pripovjedača) te povijesno svjedočanstvo i identitetska ispovijed (pasaži vezani za *Žig* i položaj vojskovođa Hrvata tijekom '90-ih godina).

Hrabro povijesno svjedočanstvo

Autor Mirko Kopunović, koji je u dvotjedniku *Žig* tijekom dužeg razdoblja radio kao korektor, govoreći o nastanku ovog romana, istaknuo je kako je netko morao, trebao zabilježiti to vrijeme koje je bilo vrlo burno.

»Smjenjivali su se događaji, bilo je sve gore i gore, ne znam kako smo sve to izdržali. A ovi ljudi koji su to uradili, koji su pokrenuli *Žig* – Vojislav Sekelj, **Zlatko Romić** i **Tomislav Žigmanov**, zaista su bili heroji novinarstva. Oni su prvi koji su počeli raditi u listu u kojem se pisalo na hrvatskom jeziku i koji se nisu libili iznijeti neke stvari, što je zaista bilo hrabro, i zbog toga trpjeti posljedice. Posebno me je u to vrijeme dojmilo, kad se *Žig* završi, kad izađe petkom, kako su nas dočekivali ti ljudi u mijani *Dukat*. Svi su nas nešto tapšali, svi su se radovali, a oko nas bura, tmina, sve loše vijesti, pritisci. Grozno, a ipak neka nada. *Žig* je bio nada, svjetlo koje te nosi. Zato su se cijenili ti ljudi«, rekao je Kopunović te dodao kako je knjiga nastala od kraja, kako je to bilo i s *Fajruntom u Istarskoj ulici*, kada je znao koja je posljednja priča. »Tako sam i ovdje znao kako će se završiti, ali sam znao i da je priča o *Žigu* teža.«

Urednica knjige **Klara Dulić Ševčić** ovom je prigodom rekla kako je osnovna tema romana *Žig* istoimeni dvotjednik »ili, kako su ga neki zlobno zvali, povremenik, koji je izlazio od 1994. do 2001. godine, zaključno sa 111. brojem«.

»Kako sam autor navodi, većina likova postojali su ili još postoje, premda su događaji u kojima oni sudjeluju dijelom

stvarni, a dijelom umjetnički osmišljeni. Kroz ovo Kopunovićevo djelo u cjelini prolazi jedna čitava plejada subotičkih kulturnih djelatnika: novinara, profesora, pjesnika, pisaca i svih koji su bili angažirani ne samo na polju kulture, već, usuđujem se reći, na polju očuvanja ljudskosti, razuma u tom vrlo kriznom razdoblju devedesetih godina XX. stoljeća kada se cijelo jedno društvo zapravo raslojava. Ovaj roman postavlja i mnoštvo pitanja: kako sačuvati identitet (vlastiti i vlastitoga naroda), kako biti i ostati slobodan i svoj, kako sačuvati empatiju, ljudskost u takvom zlom vremenu kada bujaju neprijateljstvo, rat, nasilje, ratna propaganda«, navela je Dulić Ševčić.

Za radnju romana je rekla kako se grana u nekoliko rukavaca i obiluje epizodama koje zajedno čine cjelinu:

»Možemo kazati kako je priča o *Žigu* i njegovom glavnom uredniku glavni tok u koji se ulijevaju drugi, manji. Kroz obiteljsku priču, napose onu o naratorovoj sestri od tetke Gizi koja otvara i zatvara roman, suočit ćemo se s mnoštvom tema i motiva, kao što su siromaštvo, odbačenost, izoliranost. Priča je ovo koja sadrži i socijalne elemente. U trenutku kada se raslojava cijelo društvo, on nastoji odrediti svoje mjesto, što saznajemo kroz razgovore s prijateljem Belicom (Vojislav Sekelj). Osobito se ovdje ukazuje na zlo koje narasta i zaprepasćuje čovjeka te pred kojim čovjek nema adekvatne odgovore«.

Odgovor iz nezadovoljstva

Novinar Zlatko Romić, jedan od osnivača i kum *Žiga*, kao i jedan od likova u istoimenom romanu, govoreći prije svega o samom dvotjedniku, za ozračje u njemu je rekao kako je »to bila oaza slobodne misli, to je bio neki novinarski Hyde Park u kom nije vladala anarhija, ali u kom se zaista govorilo o onom o čemu se u ovom gradu nije govorilo, barem kada uzmemo u obzir oficijelne tiskane medije (*Subotičke novine*, *Dane*). U *Žigu* se i te kako promišljalo o onome o čemu će se pisati, nekad manje, nekad više uspješno«.

On je kao posebno vrijedno u ovom djelu naveo autorski postupak gdje Mirko Kopunović nije idealizirao Vojislava Sekelja i nije na mitovima sjećanja od njega pokušao napraviti legendu.

»I zbog toga je Vojislav Sekelj, duboko u to vjerujem, u ovom romanu ispao još veći jer ga je autor prikazao kao **Forman Amadeusa** ili pak **Bryan Singer Freddiea Mercurya** u *Boemskoj rapsodiji*: kao čovjeka koji je prepoznatljivost svog lika gradio vlastitim djelom«, rekao je Romić, te za autora romana, koji je i sâm bio svjedokom mnogih bitnih događaja, istaknuo kako je vjerno opisao ozračje koje je vladalo u *Žigu*, i u vrijeme kada je on rastao na entuzijazmu, ali i kada je dosegnuo svoj zenit i na veliko iznenađenje mnogih zauvijek prestao izlaziti.

»Kao i kod portretiziranja Vojislava Sekelja, autor ne prosuđuje niti pak ocjenjuje, ali navodeći neke ključne citate ili događaje vezane uz rad *Žiga* na posredni način ističe njegov značaj u onom vremenu u ovom gradu, ostavljajući čitatelju posve dovoljno prostora da sam stvori sud o tome.«

Kao drugi važan segment Romić je istaknuo sâm *Žig*, koji je, kako je rekao, nastao kao odgovor iz nezadovoljstva:

»Trojica od prvobitnih pet članova novoga uredništva – Vojislav Sekelj kao osnivač i urednik, Tomislav Žigmanov i ja – prije toga pisala su u glasilu Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini *Glasu ravnice*, ali i pored velike slobode koju nam je davao urednik **Ivan Poljaković** utjecaj politike koju je vodio tadašnji predsjednik **Bela Tonković** bio je od presudnog značaja da ga napustimo i nastavimo vlastitim putem. *Žig* je od početka imao misiju širiti građansku ideju i duh kozmopolitizma, i to iz lokalne perspektive, a da pri tomu ni u jednom trenutku nije skrivao i svoju nacionalnu pripadnost kako samih članova uredništva tako i onih koji su u njemu pisali«.

Moderator predstavljanja bio je koordinator nakladničke djelatnosti NIU *Hrvatska riječ* **Davor Bašić Palković**, koji je među ostalim rekao da se brojevi dvotjednika *Žig*, u digitaliziranom izdanju, nalaze na web stranici Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata. Ulomke iz romana čitao je **Zoltan Sić**, a na početku večeri u ime nakladnika obratila se ravnateljica NIU *Hrvatska riječ* **Karolina Bašić** koja se zahvalila nazočnima na prisustvu, kao i svima koji su na bilo koji način sudjelovali u nastanku ovog romana.

Roman *Žig* objavljen je uz financijsku potporu Ministarstva kulture Republike Srbije, a može se kupiti u prostorijama NIU *Hrvatska riječ* po cijeni od 800 dinara.

I. Petrekanić Sić

Kapitalno djelo Sonćanke Ane Tudor

Kilometar Dunava stigao i do Hvara

Slika *Kilometar Dunava* projekt je amaterske slikarice iz Sonte **Ane Tudor**. Cjelokupni tok te rijeke, 2.860 kilometara od izvora do ušća, s karakterističnim motivima flore i faune, te gradova kroz koje prolazi, Tudor je smjestila na jednu sliku dugu nevjerojatnih 1.000 metara. Slika je premijerno izložena 2017. u Sonti, na Dan Dunava, a zatim je obišla još trinaest gradova u silvu te rijeke.

Kilometar Dunava nedavno je stigao i do Hvara, poznatog otočkoga grada u Hrvatskoj u kojem je autorica slike radila i živjela više desetljeća. Svečano otvorenje izložbe bilo je u hvarskoj galeriji *Arsenal*, 22. travnja, na Dan planeta Zemlje. Slika je postavljena na ruti od Fabrike, preko Rotonde, šetnicom Tonija Petrića (u smjeru hotela *Amfora*).

Tudor je na ovaj način simbolično povezala Dunav s Jadranskim morem, kao i dvije važne destinacije iz njezina života.

»Sretna sam što mi se ostvarila želja da ovaj rad predstavim u svom Hvaru«, kazala je Tudor prigodom otvorenja izložbe.

Izložbu je otvorila **Jelena Mičić**, ravnateljica Javne Ustanove *Hvar 1612.*, a prigodom otvorenja nastupila je i klapa *Pharia*. U sklopu izložbe Tudor je održala i likovnu radionicu za djecu.

Na realizaciji slike *Kilometar Dunava* autorica je radila tri godine, u svojoj rodnoj Sonti, a djelo se sastoji od 40

oslikanih rola u tehnici akrila na platnu, širine 80 centimetara. Ovim djelom Tudor šalje snažnu poruku, posebno generacijama koje dolaze kako treba čuvati prirodni okoliš ali i kulturno naslijeđe koje imamo. *Kilometar Dunava* na Hvaru moći će se razgledati mjesec dana.

D. B. P.

Izložba u Varaždinu

Digitalni svjetovi Age Skenderovića

– prostornim konstrukcijama, svjetla i boje, uz pretakanja, transformacije i interferencije. Rezultat je ‘zagušeni’ prostor koji ‘grca’ od viška virtualnih sadržaja, ali dovodi do slike koja je podjednako i istovremeno lišena estetskih prerogativa, kao i hiperestetizirana, spontana, ali i algoritamski generirana, virtualna, te materijalizirana u digitalnom tisku», zapisao je o izložbi likovni kritičar **Marijan Špoljar**.

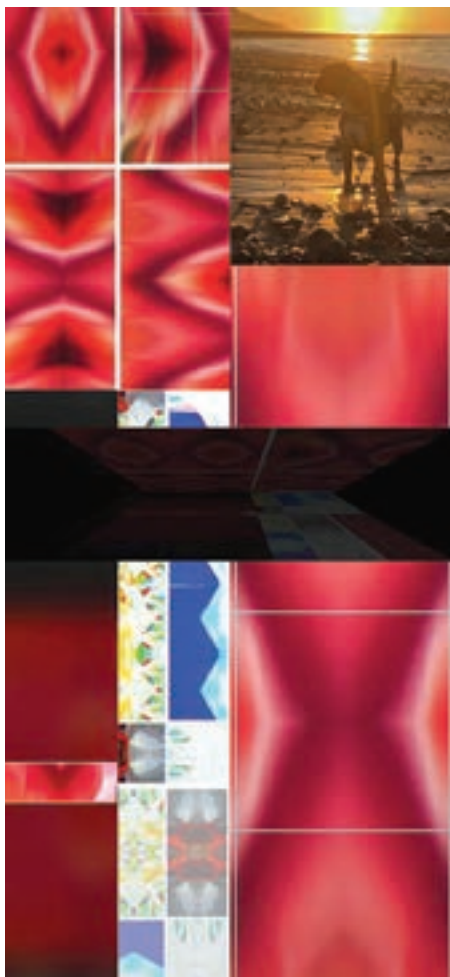
Josip Ago Skenderović (Subotica, 1954.) diplomirao je 1978. na Akademiji likovnih umjetnosti u Zagrebu u klasi profesora **Ante Kuduza**. Specijalizirao je grafiku u *Atelieru 17* kod čuvenog **William Haytera** i litografiju na Ecole Nationale Supérieure des Beaux Artsu Parizu kod profesora **A. Hadada**. Bavi se grafikom, crtežom, proširenim medijima, slikarstvom. Samostalno je izlagao u Parizu, Bruxellesu, Zagrebu i Subotici te sudjelovao na skupnim izložbama od New Yorka i Sao Paola do Kyota, Barcelone i Stuttgarta. Do umirovljenja 2022., radio je kao profesor likovne umjetnosti u Francuskoj.

D. B. P.

U Galeriji *Zlati Ajngel* u Varaždinu prošloga tjedna, 8. svibnja, otvorena je izložba digitalnih radova **Josipa Age Skenderovića**, francusko-hrvatskog multimedijalnog umjetnika podrijetlom iz Subotice. Skenderović već blizu pet desetljeća živi u Parizu, a varaždinskoj se publici predstavio recentnim radovima koji su plod njegova dugogodišnjeg istraživačkog procesa.

Kako se u pratećem tekstu navodi, Skenderović se nije tek »prikačio« na epohalne promjene u umjetnosti, započete 70-ih godina s naprednim tehnologijama, nego je djelom i sudjelovao u procesima toga obrata.

»Uz to što je kao grafičar educiran u solidnim fakultetskim klasama i studijima u renomiranim grafičkim ateljeima, podijeljenim u Hrvatskoj i Francuskoj, Skenderović je završio i specijalističku infografiju, što ga je osposobilo i za tradicionalne grafičke discipline i za njihove suvremene inačice. Upuštajući se u početku samo u radozno ispitivanje novim digitalnim medijima, u nepretencioznu video-igru i zabavu, postupno je otkrivao ne samo beskrajne mogućnosti računalne umjetnosti nego i posebnu ‘ljepotu’ virtualnih sadržaja. A ti su ‘sadržaji’, zapravo, maštovite kombinacije – ostvarene naprednim tehnologijama

Subotička biskupija najavljuje i poziva

Tijelovska procesija ponovno kroz Suboticu

Nakon gotovo 30 godina u Subotici će na svetkovinu Tijela i Krvi Kristove – na Tijelovo, 4. lipnja, biti ponovno organizirana procesija od katedrale sv. Terezije Avilske do franjevačke crkve sv. Mihovila Arkandela, najavljeno je na konferenciji za medije koja je u Subotičkoj biskupiji održana 13. svibnja.

Ovu novinu u ime subotičkog biskupa mons. **Franje Fazekasa** najavili su generalni vikar Subotičke biskupije mons. **Željko Šipek** na hrvatskom jeziku i kancelar biskupije preč. **Gáspár Józsa** na mađarskom jeziku.

»Na poseban način želimo najaviti jednu od najvažnijih svetkovina u životu Crkve – Tijelovo, dan kada na poseban način slavimo i častimo Presvetu Euharistiju. Ove godine Subotička biskupija ponovno, nakon više od dvadeset godina, izlazi na ulice našega grada Subotice

u četvrtak, 4. lipnja, na Tijelovo, kako bismo zajedno posvjedočili svoju vjeru i ljubav prema Gospodinu. Tijelovska procesija nije samo lijepa tradicija, nego duboko teološko očitovanje vjere Crkve. Ona nas podsjeća na temeljnu istinu naše vjere: da je Isus Krist stvarno, istinski i trajno prisutan u Presvetoj Euharistiji. Kada s Presvetim Oltarskim Sakramentom izlazimo na ulice grada, mi ne nosimo simbol, nego samoga Gospodina, koji prolazi našim ulicama i sokacima, našim životima. Procesija je znak da Bog želi biti s nama u svakodnevici, ne samo unutar zidova crkve. Euharistijski Krist izlazi među ljude, u našu stvarnost, u našu radost i brige, u našu povijest i našu budućnost. To je trenutak u kojem Crkva javno svjedoči: 'Gospodin je s nama. On je naš mir, naša snaga i naša nada'. Tijelovo nas uči da vjera nije privatna stvar, nego dar koji se živi i dijeli. Kada zajedno hodamo u procesiji, mi pokazujemo da želimo da Krist bude prisutan u našem gradu, u našim obiteljima, u našim odnosima, u našim institucijama. To je molitva za blagoslov grada, za mir, za jedinstvo, za dobrobit svih ljudi – i vjernika i onih koji to nisu. Euharistija je 'sakrament ljubavi', kako ju je nazivao sveti **Ivan Pavao II.** Zato je i procesija čin ljubavi: prema Bogu, prema Crkvi, prema gradu u kojem živimo«, rekao je mons. Šipek.

Kako je rečeno, prema crkvenom propisu u biskupskom gradu predviđena je jedna središnja tijelovska procesija, i to iz katedralne bazilike. Upravo zato, ove godine, kako je najavljeno, ponovno će biti obnovljena ova tradicija i procesija s Presvetim će ponovno proći ulicama Subotice, u dostojanstvu, molitvi i zajedništvu.

Program liturgijskog slavlja obuhvaća slavlje svete mise u katedrali bazilici sv. Terezije Avilske koje će

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Patnje zbog imena Kristova

započeti u 18 sati. Tijelovska procesija krenut će oko 19.15 sati iz katedrale prema franjevačkoj crkvi, Ulicom Matka Vukovića. Kako je najavljeno, predviđene su četiri postaje u procesiji, a pri tom se vodilo računa da se što manje remeti život Grada Subotice. Tako će prva postaja biti u katedrali, druga kod spomenika biskupu Ivanu Antunoviću, treća kod spomenika Presvetom Trojstvu kod Gradske kuće i četvrta na platou ispred Franjevačke crkve, gdje će biti i završni blagoslov.

Biskupijski vikar pozvao je sve župnike da obavijeste vjernike o ovogodišnjoj procesiji i potaknu ih na sudjelovanje, kao i sve katehete i katehistice da okupe ovogodišnje prvopričesnike u njihovim haljinama i uključe ih u procesiju. Zatim je pozvao redovnice i redovnike, franjevački svjetovni red i druge udruge da dođu sa svojim barjacima, mlade da se odazovu u što većem broju i obuku narodne nošnje, te župe koje imaju župske barjake da ih ponesu u procesiji.

»Ovom prilikom želim se obratiti i svim stanovnicima našega grada. Procesija je u pokretu, traje kratko i neće značajno remetiti uobičajeni ritam Subotice. Molimo vas za razumijevanje, strpljenje i podršku. Ovaj događaj nije samo vjerski, nego i kulturni, povijesni i identitetski trenutak za naš grad. Procesija završava svečanim blagoslovom kojega će naš biskup podijeliti za cijeli grad Suboticu, svakom građaninu i svima koji obavljaju javne i odgovorne službe i poslove u Gradu. Dostojanstvo ove proslave ovisi o svakome od nas. Ljubav prema Euharistiji, pastoralna razboritost i revnost neka nas potaknu da učinimo sve što možemo kako bi Tijelovo u Subotici bilo svjedočanstvo vjere, zajedništva i nade. Neka sve bude Bogu na slavu, a našem gradu na dobrobit, mir i napredak«, zaključio je mons. Šipek.

Podsjećanja radi, Tijelovska procesija kroz grad bila je uobičajena sve do Drugog svjetskog rata, a tijekom komunizma je ukinuta. Procesija s Presvetim, koja predstavlja izraz vjere, ponovno je obnovljena tek 1995. godine i bila je organizirana do 1999. godine, kada je ukinuta zbog bombardiranja, te do sada nije obnovljena.

Ž. V.

U modernom društvu, kada je ideal življenja uživanje, Sveto pismo, suprotno tome, kao ideal stavlja trpljenje. U toj suprotnosti modernog i kršćanskog vjernik treba znati odabrati onaj na koji poziva Božja riječ. Ipak, to nije toliko jednostavno koliko se u prvi mah čini, to je često borba u čovjeku jer mu je u prirodi da ide za lakšim i boljim, u prirodi mu je uklopiti se u okruženje. Zato je težiti za kršćanskim idealima cjeloživotni proces, borba koja ne prestano traje u čovjeku, borba protiv životnih okolnosti, protiv sredine, nekad protiv sebe samog.

Život prvih kršćana

Isus je više puta za vrijeme svoga javnog djelovanja upozoravao učenike da će zbog svoje vjernosti njemu trpjeti. To se obistinilo odmah čim su apostoli počeli naviještati Radosnu vijest. No, oni nisu razmatrali opciju prestati naviještati i uklopiti se u nekršćansko društvo, nego hrabro ustraju. Ustraju do te mjere da mučeništvo postaje ideal kršćanskoga života. Njihovi životi čine nam se poput legende jer danas teško možemo zamisliti da bi netko bez straha pristao biti bačen lavovima u areni ili pristao biti mučen dok polako u mukama ne umre. Teško možemo zamisliti takav život gdje opasnost zbog imena Kristova vrebala na svakom koraku, ali teško, nažalost, možemo pojmiti i razinu vjere i pouzdanja tih ljudi. Mi često slušamo u propovijedima kako treba živjeti za nebo. Zapičamo se na kratko, ili možda i ne, kako se to živi za nebo, ali brzo to zaboravimo. No, ovi ljudi su istinski živjeli za nebo, potpuno svjesni prolaznosti zemaljskoga života, jedino im je bilo važno susresti Krista u vječnosti.

Prihvatiti mala trpljenja za Krista

Petar u poslanici piše kršćanima: »Pogrđuju li vas zbog imena Kristo-

va, blago vama, jer Duh slave, Duh Božji u vama počiva. Tek neka nitko od vas ne trpi kao ubojica, ili kradljivac, ili zločinac, ili makar i kao nametljivac; ako li kao kršćanin, neka se ne stidi, nego neka slavi Boga zbog tog imena« (1Pt 4,14-16). Tu se očituje ideal kršćanskoga života jer blago svakome koji bude pogrđen zbog imena Kristova. Trpljenje zbog vjernosti Kristu Bog nagrađuje, a nagrada je gledati Krista licem u lice u vječnosti. Suvremeni vjernik više se orijentira na ovozemaljsko, život za vječnost odgađa za kasnije. Ipak, ono što vjernika najviše priječi u njegovu životu za vječnost je upravo ono na što nas Petar poziva – trpljenje. Trpjeti dragovoljno nitko ne želi. Svatko gleda to izbjeći, ma koliko i simbolično bilo. Zato je sve manje prepoznatljivih kršćana u društvu. Ne žele nikakva etiketiranja, pa čak otrpjeti niti po koju šalu na svoj račun, a prvi kršćani su odlazili u arenu s divljim zvjerima.

Živimo u vremenima i na prostora na kojima vjera ne ugrožava naš život i slobodu. No ponekad kao pripadnici manjinske Crkve suočavamo se s raznim neugodnostima u društvu. Naše i te male patnje Bogu su mile, jer trpimo kao pravednici, zbog imena Kristova. Ono što trebamo naučiti iz života prvih kršćana je da nikada ne zatajimo Krista, osobito ne zbog društvenog položaja ili ugleda. Vjerniku jedino treba biti važan položaj pred Bogom, koji nagrađuje svaku, i najmanju, patnju onoga tko mu ostaje vjeran.

Ipak, nije svaka patnja vrijedna u Božjim očima. Ako trpimo zbog naših grijeha, zbog nepoštivanja Božjih zapovijedi, koje nas čine boljim ljudima i kršćanima, to nije patnja koja ima cijenu u vječnosti. Patnje pravednika vrijede pred Bogom. Zato ostanimo uvijek vjerni Kristu, sigurni da ćemo se s njime susresti u vječnosti.

Hrvati u malim naseljima u okolici Bačke Topole

Veleposjednici, optanti i radnici u sjenci kolonizacija

U svim »malim« selima Općine Bačka Topola naseljavali su se nakon Drugog svjetskog rata, osim Srba, i Hrvati. Podaci s mjesnih grobalja pokazuju da ih je najviše po podrijetlu bunjevačko, no ima i onih koji su ovdje došli iz različitih krajeva BiH

Foto: Srednji Salaš, isječak iz videa SI Studio Digital

Općina Bačka Topola ima teritorij s čak 22 seoske mjesne zajednice. Koliko su sela brojna, toliko je i njihova povijest raznolika: od vrlo starih kao Bajša, Stara Moravica i Pačir, s mađarskom većinom u puku, preko najbrojnijih »kolonističkih«, prilično homogeno naseljenih Srbima u posljednjih nešto više od 100 godina, do ušorenih sela na granicama općine ka Adi, Senti i Bečeju, koja već pripadaju većem bloku potiskih sela. U nekima od modernih sela ove općine Hrvati bunjevačkog podrijetla imali su status veleposjednika i bili značajni vlasnici zemljišta, graditelji povijesti i društvenih tokova, napose plemenitaška obitelj **Vojnić od Bajše**, a u druga su se doselili i žive od Drugog svjetskog rata. No, kriju se, na ovom području, u dolinama Krivaje i Čika i između njih, i poneka hrvatska povijesna iznenađenja.

Na području današnje Općine Bačka Topola u razdoblju nakon završetka Prvog svjetskog rata, po propisima tadašnje agrarne reforme i kolonizacije koju su provodile vlasti Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca/Jugoslavije, formirano je deset kolonističkih naselja. U njima su naseljeni u najvećoj mjeri Srbi ratni vojni dobrovoljci – kolonisti i mjesni kolonisti za koje je država otkupljivala zemlju i dodjeljivala je bez nadoknade, te dobrovoljci opći kolonisti.

Tu su bili i optanti – pripadnici naroda Kraljevine koji su se preselili dragovoljno u novu jugoslavensku državu nakon razgraničenja sa susjedima, uglavnom Mađarskom. Mjesni bezemljaši su, nadalje, dobivali manje zemljišne čestice gdje ih je bilo, zatim autokolonisti te izbjeglice iz Mađarske i bliski rođaci poginulih boraca srpske vojske. U osnovi je svega bila potreba za zemljom za relativno veliki broj siromašnog stanovništva novonastale države, a od pobjednika Prvog svjetskog rata ona je bila obećana kao rješenje opstanka i poslijeratnog života.

Slučaj Srednjeg Salaša

Na područje općine Bačka Topola u razdoblju ove kolonizacije naselilo se 875 obitelji. Kolonisti su tijekom 1920-ih i 1930-ih osnovali deset sela: Karađorđevo, Bački Sokolac, Tomislavce (ranije: Orešković), Gornju Rogaticu (nekada: Roglatica), Njegoševo, Mićunovo (prvobitno: Karkatur), Mali Beograd, Svetičevo, Kočićevo (danas ne postoji) i Srednji Salaš (prvobitno General Ilić). Najviše je obitelji Srba došlo iz Like, potom iz Bosne, pa Hercegovine, Dalmacije te Crne Gore. Kolonistički život odvijao se na bačkim ledinama, prvo u postojećim (neod-

govarajućim) kućama gdje ih je bilo, a onda postupno i u kućama koje su građene po uzoru na stanovnike okolnih sela. Plodna zemlja bila je čvrsto uporište za većinu njih. Ona je, u slučaju današnje Gornje Rogatice, primjerice, oduzeta od **Luke Vojnića**, na čijoj se pustari od 1921. do 1924. doselilo 146 osnivača toga sela. Zobnatica je također naseljavana na imanju koje je prvobitno pripadalo obitelji Vojnić od Bajše, te pretvoreno u naselje zahvaljujući ergeli koju je utemeljio **Ilija Vojnić**.

Demografski izuzetak od svih kolonističkih naselja u tom razdoblju, u kojima ni među osnivačima ni među pridošlim žiteljima nema povijesnoga traga Hrvata, jest Srednji Salaš, 18 km udaljen od Bačke Topole, na putu ka Crvenki. U njega su se 1924. godine, uz Srbe dobrovoljce, naselili optanti iz okoline Pečuha i Mohača – Srbi i Hrvati Šokci. Među Šokcima utemeljitelji sela bili su: **Apo Bošnjak, Lazo Bošnjak, Jozo Brezovac, Jela Vidaković, Mato Vidaković, Stipo Ivanković, Đuro Matošević, Ante Muftić, Mijo Palijan, Ivan Pacanović i Mijo Stijepanović**. Dana 19. travnja 1941. mađarske vlasti su sve stanovnike Srednjeg Salaša deportirale, a većina je završila u logoru Sárvár. Taj je mjesec bio mjesec žalosti i za sve druge stanovnike Bačke koje su mađarske vlasti smatrale nedomicilnima, te protjerale, a na njihovo mjesto, u preimenovana naselja, dovele Mađare iz Bukovine. Oni su 1944. doživjeli sličnu sudbinu, a kolonistička naselja postala su mjesto naseljavanja u drugom valu kolonizacije u Vojvodini u XX. stoljeću. U Srednjem Salašu (koji je tada obuhvaćao i naselja Panonija i Duboka) 1961. godine živjelo je više od 15% Hrvata, no brojnost i njih i ostalih stanovnika rapidno se smanjivala sve do danas. Na Pobedi danas živi 4 Hrvata, na Panoniji 7, a na Srednjem Salašu je broj Hrvata manji od minimalnoga koji se po zakonu smije javno prikazati (tri osobe po naselju).

Mali Beograd s velikim brojem Hrvata

U svim »malim« selima Općine Bačka Topola naseljavali su se nakon Drugog svjetskog rata, osim Srba, i Hrvati. Podaci s mjesnih grobalja pokazuju da ih je najviše po podrijetlu bunjevačko, no ima i onih koji su ovdje došli iz različitih krajeva BiH. Industrijska proizvodnja hrane u središnjoj Bačkoj, te ostale industrije, te je ljude privukla, a oni su, podaci s popisa to pokazuju, bili značajno zastupljeno stanovništvo u pojedinim selima. To je napose bilo vidljivo u popisnim razdobljima od 1961. do 1991. U Malom Beogradu je, moguće zbog blizine Žednika i velikog broja naseljenih salaša, bio standardno značajan broj Hrvata (9,5% 1961., 9,2% 1971., 7,9% 1981.). Za njim slijedi Krivaja (7,2% Hrvata 1971.), pa Zobnatica (9,1% 1961.), te Gornja Rogatica (5,1% 1991.). Ipak, usporedba sa sadašnjim naseljima nije uvijek laka, budući da su se popisni teritoriji mijenjali, te se često pod imenom pojedinih sela nalazi zapravo njih nekoliko.

Na mjesnom groblju u Krivaji nalaze se obiteljske grobnice hrvatskih obitelji: Galić (dvije), Gavlović, Jurković, Kljajić, Pavković, Seser, Suknović i Tomić. U Malom

Beogradu na groblju su, među drugima, pokopani članovi obitelji: Crnković, Hrvat, Jakovčević, Jerkov (dvije grobnice), Mandić (dvije grobnice), Poljaković, Tumbas (tri grobnice) i Vojnić, dok su, primjerice, u Sokolcu dvije bunjevačke grobnice: Vulić i Milanković. Najviše Hrvata, među obrađenim selima, na popisu 2022. imala je Krivaja (16 osoba – 4,3% stanovnika sela), a u tom naselju živi i 1% deklariranih Bunjevaca. Gornja Rogatica je imala 3,3% Hrvata i 1% Bunjevaca, Mali Beograd 2,2% Hrvata i 1,3% Bunjevaca, a Zobnatica 2% Hrvata i 2,7% Bunjevaca.

Katolički dio mjesnog groblja u Krivaji

Crkvena zbilja

Mnoga od »malih« bačkotopolskih sela nemaju katolička bogoslužna mjesta, a među njima su i »rekorderi« – mjesta s katoličkom većinom među stanovništvom koja nemaju bogoštovni prostor za katoličke vjernike, što je u Srbiji ipak vrlo rijedak slučaj. To su sela: Bagremovo (84,3% stanovnika se izjasnilo kao katolici po posljednjem popisu), Zobnatica (75,6% katolika) i Pobeda (60,8% katolika).

»Crkvena je praksa da vjernici iz tih sela gravitiraju najbližima koji imaju crkve ili kapele, a koja su ipak vrlo blizu – Gunaroš, Kavilo, Mileševo i Bačka Topola«, kaže preč. **József Szakály**, bačkotopolski župnik i dekan.

On navodi kako nema redovitih liturgija u mjestima bez crkava, ali i da postoje pastoralna rješenja koja su već ukorijenjena.

»Ako iz Malog Beograda ili Zobnatice netko traži obred sahrane na mađarskom jeziku, obrati se u župu u Bačkoj Topoli, a ako traži na hrvatskom, ide u župu sv. Marka u Žedniku«, navodi on jedno od njih.

Izvor: Z. Veljanović, D. Pilja, G. Panić, R. Stojsavljević: Kolonistička naselja u opštini Bačka Topola (1918-1941). Arhiv Vojvodne, Novi Sad, 2025.

Marko Tucakov

Hrvatska riječ, broj 67, 15. svibnja 2004.

Emisija uživo, po prvi puta

Na lokalnoj subotičkoj televiziji K23 svakoga petka od 7,50 do 8,00 emisija uživo na hrvatskom jeziku

Kada je novinarka »Hrvatske riječi« *Dušica Dulić* pozdravila sve gledatelje lokalne subotičke televizije »K23« na početku prve emisije na hrvatskom jeziku u dijelu jutarnjeg programa, koji je namijenjen predstavljanju manjinskih zajednica koje žive u najvećem gradu na sjeveru Bačke, po prvi puta je uživo emitiran jedan televizijski program na hrvatskom jeziku u eteru SCG. Rijetko televizijsko pojavljivanje programa na hrvatskom jeziku posljednjih godina zastupljeno je gotovo isključivo putem »TV Divana« koji se emitiraju jednom u dva tjedna na TV NS, uz preuzimanje već spomenute televizije K23 i somborske televizije »TV Spektar«, ali, kao što je opće poznato, u pitanju su montirani snimljeni prilozi iz života hrvatske manjinske zajednice. Živa hrvatska riječ se može čuti još u eteru radijskog programa hrvatske redakcije koja radi u sklopu Radio Subotice, ali televizijska slika je ipak nešto posve drugo.

Gost prve emisije na hrvatskom jeziku, koja je dakle emitirana uživo prošloga petka, 7. svibnja, bio je predsjednik Hrvatskog nacionalnog vijeća *mr. Josip Ivanović*, koji je u kratkom razgovoru s urednicom emisije pojašnjavao kako teče upis prvaka u hrvatske odjele osnovnih škola, osvrnuvši se pritom na cjelokupnu sliku školstva i obrazovanja na materinskom jeziku hrvatske manjinske zajednice.

(J. D.)

Potpisan sporazum, suradnja se nastavlja

Predstavnici Regionalne privredne komore Subotica i Županijske gospodarske komore Osijek potpisali su 7. svibnja u Osijeku Protokol o suradnji. Prema riječima poslovne tajnice Županijske gospodarske komore Osijek Katarine Pekanov značaj protokola o suradnji ogleda se u brzom razmjeni informacija, kako o propisima, tako i o potencijalnim ulaganjima, procesima privatizacije u obje regije, te eventualnoj međusobnoj pravnoj pomoći. Suradnja ove dvije gospodarske komore traje godinama. »Gospodarstvo ne trpi nikakve prepreke, oslonjeni smo jedni na druge, nema jezičke barijere, tržišta su poznata, te je prirodno da roba cirkulira«, napomenula je Katarina Pekanov. Hrvatska je u protekloj godini u trgovinskom prometu sa Srbijom i Crnom Gorom ostvarila 191 milijun dolara izvoza, i 76 milijuna uvoza, od čega udio Osječke županije iznosi 12 milijuna dolara izvoza, te 10 milijuna uvoza. Ovim rezultatima Hrvatska strana je iznimno zadovoljna jer je ostvaren trgovinski suficit.

(Z. T.)

Mr. Josip Ivanović, predsjednik HNV-a

Povijesni trenutak

»Emitiranjem prve 'žive' emisije na hrvatskom jeziku u sklopu jutarnjeg programa televizije K23 današnji 7. svibnja 2004. godine ulazi u povijest hrvatske manjinske zajednice na prostorima SCG i svatko tko preferira hrvatski kao svoj jezik ima sada mogućnost praćenja informacija i u živom televizijskom programu. Ovaj trenutak je značajan i zbog mogućnosti razvijanja većeg stupnja slobode i prava na informiranje na materinskom jeziku.«

Nakon što smo dobili pisanu »Hrvatsku riječ«, sada imamo i živu, televizijsku riječ u eteru, zahvaljujući angažmanu redakcije tjednika. Kako biste prokomentirali ovu sponu?

»Izrazio bih ovim putem priznanje djelatnicima Hrvatske riječi koji su uspješno odradili ovaj program i osobno mislim kako je ta spona izvanredna, pogotovo što se putem još jednog medija promoviraju vaše i naše novine kroz koje se ostvaruje bolje informiranje javnosti.«

Iskustva sončanskih roditelja

Anica i Antun Šokac

Ne bježati od svojih korijena

»Naš Nenad je oduševljen satima hrvatskog jezika s elementima nacionalne kulture. Smatramo da ne treba bježati od svojih korijena, da je jako lijepo i korisno učiti svoj jezik, kulturu, povijest, običaje. Time neće nikome naškoditi, a svoju izobrazbu će proširiti i upoznati se s našim korijenima.«

Branka i Ivan Vidaković

Tko ne voli svoje, ne zna ni poštovati tuđe

»Raduje nas što naša Ivana toliko voli ovaj predmet i učiteljicu Kajju. Voljela bih da je više djece prijavljeno za sate hrvatskog jezika. Čini nam se da je kod jednog broja roditelja još uvijek prisutan nekakav strah, samo ne znamo od koga i čega. To je nepotrebno, jer ne treba se sramiti svojeg. Uostalom, tko ne voli svoje, taj ne zna ni poštovati tuđe. Svim roditeljima preporučili bismo da omoguće svojem djetetu slušanje materinjeg jezika, jer to je najbolji način očuvanja svojih korijena.«

Uči se od maloči

Sonta, 7. VI. 2025. g. Svatovi su počeli u Brdarine kuće, otuda je i priložita slika. Ženi se **Dejan Rakin, Brdarin** (r. 1999.), a udaje se **Karolina Lukić, Belina** (r. 2003.). Svatovi su od kuma i kume baš stigli kod đuvegije. Tu su se natpivavali i nadigravali, a sve pod brigom velikoga i maloga buklijaša, **Branislava Andrašića** (r. 1983. g.) i njegovoga sina **Ivana** (r. 2016. g.).

Na ritko se vaka slika može naslikovat. Malo je svita u Sonte, malo pravi Šokaca za šokačke svatove, pa će u buduće i uspomena iz svatova bit malo.

Buklijaš u Sonte je u stvari »ceremonijal majstor«. Buklijaša sprima mater, kiti čuturicu za vino, uređiva tarak i gombice za kandžiju... Pomažu je buklijašova žena i druge iz bliže rodbine koje se razumu u te stvari.

Buklijaš je uključit u sve radnje oko svatova. Sa đuvegijine strane ide nekoliko nedilja prija kupit rodove i biližit ko je ciguran dojt u svatove, a ko nije. Nadgleda ranu za svatove, svituje se sa starijima i kuvaricom koliko bi čega tribovalo. Kadgoda zajde i do pekare di žene peku kolače, makar da nazdravi da mlada i đuvegija budu srični u zajedničkomu životu. U svatova vodi računa o vrmenu za vinčanje u crkve i opštine da se ne bi enge i bečari zaigrali i zapivali, pa okasnili za mladom. Cili dan i cilu noć vodi računa da sve projde u miru i veselju brez ikake kavge. Za 'stal u svatovcke sale nosi prvu zdilu supe na čelu kolone enga koje nosu jilo. Na po noći upućiva svatove kako i koliko mogu igrat sa mladom. Putim po selu, obilazi oko svatova, pazi da neće kogod štogod ružno napraviti. Vodi računa o bande da se ne ulini već da stalno orno svira. Zadnji zatvara vrata kad svatovi krenu ujtru doma.

Puno posla ima buklijaš, a zoto je ovomu buklijašu »bijo u pomoći« mali buklijaš. On je od kad je bilo nagovisnito da će mu se ženit pobratiti, tetkin sin, jako slušo šta će i kako će to bit. Dopalo mu se to i na pitanje obili bijo buklijaš sa ocim, oma se radosno odazvo. Sprimala ga je mater, baka i majka i kogod je stigo od rodova i komšija. Dabome, jel vaki je svatova u današnje vrime jako malo. Aljine, narodna nošnja, velika i mala, je dilom u njevomu vlasništvu, a no što se nema, uzajmi se, pa posli vrati. U Sonte je oduvik tako.

Mali buklijaš je »osvitlo obraz«. Pomago je dade što god je mogo, a od ni što su gledali, neprekidno je imo falu i potporu:

– Tako, tako, dite! Uči se, pa kad narasteš da se pokažeš i ko veliki buklijaš!

Jel, tako ti je to. Sve se uči od maloči.

Ruža Silađev

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu okoliša, temeljem članka 14., stavak 8. i 9. i članka 39. Zakona o procjeni utjecaja na okoliš (*Sl. glasnik RS* br. 94/24) objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU DA NIJE POTREBNA PROCJENA UTJECAJA NA OKOLIŠ

Dana 12. 5. 2026. donijeto je rješenje pod brojem 002045121-2026-09693-004-081-380-001, kojim se utvrđuje da nije potrebna procjena utjecaja na okoliš projekta: »Vodovodna mreža u dijelu Ulice Kragujevačkih žrtava«, na katastarskim parcelama br. 5363/1, 5366, 1650/2 i 1649/1 K. O. Stari grad, Subotica (46.10778°, 19.65532°), podnositelja zahtjeva JKP *Vodovod i kanalizacija* Subotica, Trg Lazara Nešića br. 9/a, 24000 Subotica.

Razlog za donošenje ove odluke je što je postupak procjene utjecaja na okoliš preventivna mjera zaštite kao i da se predmetni projekt planira u cilju unaprjeđenja i poboljšanja infrastrukture, koja sadrži razrađene mjere i uvjete zaštite za izvođenje objekata.

Zainteresirana javnost ima pravo žalbe u roku od 15 dana od dana objavljivanja obavijesti u sredstvima informiranja.

Uvid u rješenje može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu okoliša i održivi razvoj (Trg slobode br. 1, Gradska kuća, I. kat, soba 129), svakog radnog dana od 8 do 14 sati ili na sajtu Grada: Zaštita životne sredine – GRAD SUBOTICA.

Održana nacionalna razina kviza *Čitanjem do zvijezda*

Subotičani čitanjem otputovali u Čakovec

Učenici Osnovne škole *Ivan Milutinović* iz Subotice – **Marijan Ivanković Radaković**, **Leona Vukmanov Šimokov**, **Katarina Vukadinović** i **Petra Temunović** u pratnji svoje nastavnice hrvatskoga jezika **Sanje Šteković** te knjižničarske savjetnice **Bernadice Ivanković** iz Gradske knjižnice Subotica boravili su od 7. do 9. svibnja u Čakovcu gdje su sudjelovali na posljednjoj razini Nacionalnog projekta za poticanje čitanja *Čitanjem do zvijezda* za učenike osnovnih škola.

U Čakovcu se okupilo oko 400 učenika i mentora iz osnovnih i srednjih škola. Bili su prisutni učenici diljem Hrvatske, od Dubrovnika, Slavonije pa do njezinog središnjeg dijela, a pored ekipe iz Subotice u natjecanju su sudjelovali i učenici iz Mađarske.

Natjecanje je održano u dvije kategorije – kvizu znanja i kreativnom plakatu. Ovogodišnja tema bila je »Kontrasti generacija«, a učenici su čitali tri knjige: djelo **Snježane Balić-Višnjić**: *Krotitelj vodenjaka*, **Branke Primo- rac**: *Moj brat živi u kompjutoru* i **Fabrice Colin**: *Bal inja u New Yorku*.

Osim natjecateljskog dijela organizatori su priredili sada već tradicionalni susret s književnikom. Ovoga puta bilo je dva susreta. Za srednjoškolce se predstavio poznati književnik **Kristian Novak**, koji je oduševio sve prisutne. U opuštenoj atmosferi govorio je o svojim počecima pisanja te što treba ili ne treba činiti ako se želiš i ti baviti pisanjem. Drugi književni susret bio je sa spisateljicom **Brankom Primorac**, autoricom jedne od knjiga koju su osnovci čitali za ovo natjecanje.

Preostalo vrijeme ekipa iz Subotice provela je u obilasku Čakovca i okoline, upoznavanju s vršnjacima ali i međimurskom baštinom. Bilo je ovo višestruko divno iskustvo koje bismo voljeli i nago-
dinu ponoviti.

Ovim natjecanjem uspješno je završena 17. sezona Nacionalnog projekta za poticanje čitanja *Čitanjem do zvijezda* koji organizira Knjižničarsko društvo Međimurske županije, a u Subotici ga je provela Gradska knjižnica Subotica u suradnji s NIU *Hrvatska riječ*.

B. I.

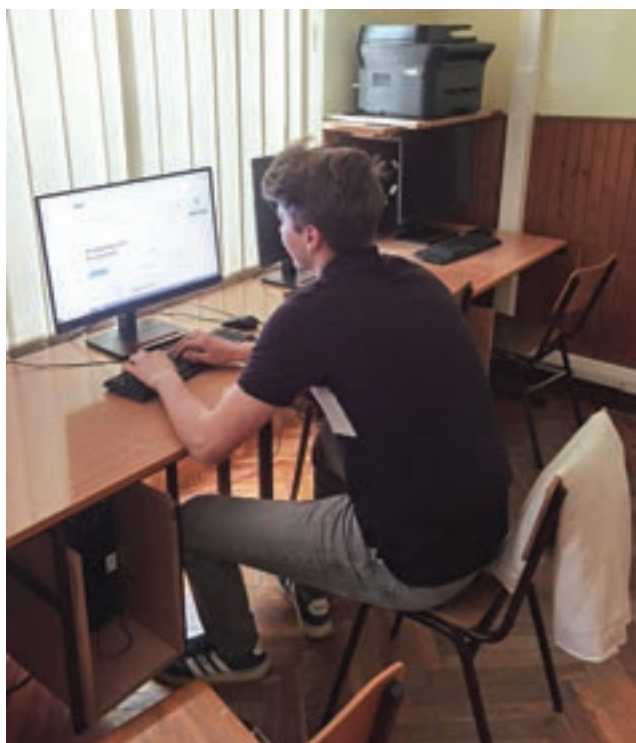

Rezultati nacionalne razine kviza *Mreža čitanja* za srednjoškolce

Nikolina Mačković deseta u Hrvatskoj

Nikolina Mačković, Valentin Čović i Karlo Kujundžić iz subotičke Gimnazije *Svetozar Marković* uspješno su sudjelovali 8. svibnja na nacionalnoj razini kviza znanja i kreativnosti *Mreža čitanja* za srednje škole. Nikolina Mačković je s osvojena 63,

od maksimalnih 75 bodova, podijelila visoko 10. mjesto na online testu znanja. Na ovoj posljednjoj razini natjecanja sudjelovalo je ukupno 227 srednjoškolaca od početnih 618, koliko ih je bilo na prvoj razini prošle godine u prosincu. Tako je tijekom ove školske godine u kvizu sudjelovalo ukupno 30 subotičkih srednjoškolaca koji nastavu pohađaju na hrvatskom jeziku u Gimnaziji *Svetozar Marković*, Politehničkoj i Medicinskoj srednjoj školi.

Ta brojka dobar je pokazatelj kontinuiteta i popularnosti ovog kviza za poticanje čitanja među mladima u Subotici te ohrabrujući znak da knjiga i dalje ima svoje mjesto među mladima.

Na posljednjoj razini natjecanja, koje ove školske godine ima temu »U mreži potrage za identitetom«, učenici su odgovarali na pitanja vezana za život i rad te književna djela **Carlo** **sa Ruiza Zafóna** *Sjena vjetra*, **Jennifer Lynn Barnes** *Igre nasljedstva* i **Ivane Šojat** *Zmajevi*

koji ne lete.

Cijeli projekt za poticanje čitanja *Mreža čitanja* organizirala je Hrvatska mreža školskih knjižničara, a u Subotici ga je provela Gradska knjižnica Subotica u suradnji s NIU *Hrvatska riječ*.

Narednog tjedna bit će održana i svečana dodjela priznanja svim učenicima koji su tijekom školske 2025./26. godine sudjelovali u natjecanju *Mreža čitanja* za srednjoškolce, čime će biti završena još jedna sezona ovog sve popularnijeg projekta za poticanje čitanja među mladima.

B. I.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomejesečnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem višenamjenski poslovni prostor u BiH, RS Srpska, Istočno Sarajevo u centralnoj gradskoj »A« zoni na šetnici Dr. M. Lazića, veličine 100 m² + 35m², idealan za predstavništvo kompanija, organizacija ureda ili automatskih kazina iz Srbije, Hrvatske, Mađarske. Kontakt email: lindov@yahoo.com ili viber: +964-781-891-68-75.

Tražim simpatičnu i lijepu Hrvaticu za međusobno učenje hrvatskog i mađarskog jezika. Ja sam »mlad« umirovljenik, po nacionalnosti Mađar. Tel.: 061/6566-577.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

SOMBOR - Prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025-5449220; 064-2808432.

SUBOTICA - Darujem štence (po izboru M ili Ž), crni ili šareni. Tel.: 024/528-682 ili 060 0532570.

Potrebne njegovateljice s europskim papirima za njemačku agenciju. Prijava na zdravstveno osiguranje dok radite. Ne plaćate proviziju. Plaće su za slabije znanje njemačkog jezika od 1.500 eura, a za bolje od 1.800 pa više.

Ja sam uz vas 24 sata dok ste na šteli. Sva pitanja i prijave možete poslati putem WhatsAppa ili Vibera. +381-63-708-05-60. Budite i vi dio našeg tima. Jovanka

Prodajem poljoprivredno zemljište, parcele broj 33565/1 i 33564 k.o. Donji Grad, za 8.500 eura/jutro. Kontakt 064/3758889.

Izdajem u najam poslovni prostor – 320 m², uži centar – Apatin – Ulica svetog Save 25. Pogodno za auto salon ili trgovinu. Ukupna površina s dvorišnim dijelom – 700 m² Tel: 063/738-97-85

Prodajem nepokretnost površine 4.516 m² u Rudanovcu u okviru Nacionalnog parka »Plitvička jezera«, po cijeni od 165.829,00 eura. Informacije na telefon 063/888 71 34.

Prodajem mrežice za mlade vočke 270 komada, veličine 56 cm x 20 cm. Cijena 30 din/kom. Telefon: 064/9738601.

Prodajem plišanu otunku, strigansku maramu, tkane ponjave i pregače. Informacije na telefon 062/1789106.

Osoba s invaliditetom (II. stupanj) traži posao u Subotici. Kontakt telefon: 061/6767041.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu okoliša, temeljem članka 14., stavak 8. i 9. i članka 39. Zakona o procjeni utjecaja na okoliš (*Sl. glasnik RS*, br. 94/24) objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU DA NIJE POTREBNA PROCJENA UTJECAJA NA OKOLIŠ

Dana 4. 5. 2026. donijeto je rješenje pod brojem 001353332-2026-09693-004-081-380-001, kojim se utvrđuje da nije potrebna procjena utjecaja na okoliš projekta: »Povećanje kapaciteta registriranog postrojenja za skladištenje i pripremu neopasnog otpada za transport«, na katastarskoj parceli br. 14775/47 K. O. Novi grad, Subotica (46.098057°, 19.696697°), podnositelja zahtjeva Nemanja Đelbabin PR, sakupljanje otpada koji nije opasan »JOVAN PLAST« Subotica, Beogradska cesta 101/28, 24000 Subotica.

Razlog za donošenje ove odluke je činjenica da se projekt realizira na lokaciji na kojoj se već obavlja skladištenje otpada, da je zahtjev podnijen zbog proširivanja skladišnog kapaciteta i bez uvođenja tretmana otpada i da se mjerama navedenim od podnositelja zahtjeva, kao i mjerama iz rješenja, osigurava sprječavanje štetnih utjecaja na okoliš i da se one mogu provesti bez izrade studije o procjeni utjecaja na okoliš.

Zainteresirana javnost ima pravo žalbe u roku od 15 dana od dana objavljivanja obavijesti u sredstvima informiranja.

Uvid u rješenje može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu okoliša i održivi razvoj (Trg slobode br. 1, Gradska kuća, I. kat, soba 129), svakog radnog dana od 10 do 14 sati.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji VAŽI DO 19. 5. 2026.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a Vladimir Nator iz Stanišića emitira se na valovima Radio Fortuna, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTi te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sat i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Abeceda otoka

I za razglednicu i za stvarno

Prošli put krenuli smo sasvim logično, ali pomalo i nestašno, od samoga kraja abecede. Žirje, Zlarin i Vis otvorili su ovaj otočni abecedarij onako kako i priliči: mirno, plavo i s dovoljno razloga da se barem nakratko mislimo preselimo na obalu. Nastavljamo istim ritmom i dalje unatrag kroz slova, kao da polako odmotavamo klupko Jadrana.

Otok maslina i svakodnevice

Na slovo, na slovo U. Ugljan je jedan od onih otoka koji ne djeluju kao bijeg od stvarnosti, nego kao njezin ljepši nastavak. Smješten tik nasuprot Zadru, toliko je dobro povezan s kopnom da se čini kao produžetkom grada. Ipak, čim trajekt pristane, ritam se mijenja. Sve postaje sporije, tiše i zelenije. Često ga nazivaju zadarskim vrtom zahvaljujući bogatoj vegetaciji i tisućljetnoj tradiciji maslinarstva. Na otoku živi više od sedam tisuća stanovnika, pa je Ugljan među življim hrvatskim otocima. Ljeti je idealan za bicikliranje, kupanje, jedrenje i istraživanje skrivenih uvala, dok zimi ostaje vjeran sebi, s maslinicima, ribarima i svakodnevicom koja se ne prilagođava turističkom kalendaru.

Mali otok za veliki predah

Sasvim drukčija priča je Tijat. Nenaseljen, tih i gotovo neprimjetan onima koji jure prema poznatijim destinacijama, ovaj mali otok u šibenskom arhipelagu omiljeno je utočište nautičara i svih koji cijene jednostavnost. Na Tijatu nema naselja ni turističke vrepe. Ima, međutim, mirnih uvala, kristalno čistog mora i onog posebnog osjećaja da ste pronašli mjesto koje nije tražilo da ga se otkrije. Dok neki otoci osvajaju bogatom ponudom, Tijat to čini potpunim izostankom sadržaja. A ponekad je upravo to najveći luksuz.

Dalje stižemo na otok meda i tihe elegancije. Šolta je jedan od onih otoka koji nikada ne traže previše pažnje, ali je i te kako zaslužuju. Smještena nadomak Splita, često ostaje u sjeni Brača i Hvara, no upravo u tome leži dio njezine privlačnosti. Šolta ne osvaja spektaklom, nego skladom. Poznata je po vrhunskom maslinovom ulju, medu i ribarskoj tradiciji, a mjesta poput Stomorske, Grohota i Maslinice čuvaju autentičan dalmatinski ugođaj. Ljeti privlači kupaće, bicikliste i ljubitelje dobre hrane, dok se izvan sezone vraća svom mirnijem licu, s maslinicima, suhozidima i dugim razgovorima uz kavu.

Susak, otok koji je postao pokret, jedan je od najneobičnijih hrvatskih otoka. Za razliku od većine jadranskih otoka koji su kameniti, Susak je građen od finog žutog pijeska, pa njegovi putovi i obale imaju gotovo nestvaran izgled. Poznat je po osebujnoj narodnoj nošnji, posebnom govoru i snažnoj povezanosti s iseljeništvom, osobito u Sjedinjenim Američkim Državama. Ljeti ponovno oživi kada se mnogi njegovi potomci vraćaju svojim korijenima. Posjet Susku nije samo izlet, nego pravo malo putovanje u drukčiji svijet.

Kralj među kvarnerskim otocima

Rab se voli pohvaliti s čak trideset pješčanih plaža, ali njegova privlačnost daleko nadilazi kupanje. Grad Rab, sa svoja četiri zvonika, jedan je od najprepoznatljivijih prizora hrvatske obale i često se opisuje kao jedan od najljepših srednjovjekovnih gradova na Jadranu. Na otoku živi oko 9.000 stanovnika, a turizam i dalje ide ruku pod ruku s tradicijom ribarstva, maslinarstva i ovčarstva. Ljeti Rab vrvi životom, od obiteljskih odmora do poznate Rapske fjere, dok izvan sezone pokazuje svoje mirnije lice. Rab je jedan od onih otoka koji uspijevaju biti i razglednica i stvaran, živ prostor. I sjajan je za kraj ovog dijela.

G. K. M.

Jakov Ogrizek, tenisač

Odlična atmosfera u Subotici

Mladi hrvatski tenisač **Jakov Ogrizek** zaigrao je na nedavno završenom izuzetno jakom juniorskom turniru 1. kategorije, koji je u organizaciji TK *Spartak* igran tijekom prošlog tjedna u Subotici. Trinaestogodišnjak iz Daruvara nastupio je u singl i dubl konkurenciji u kojoj je skupa s **Nikolom Laketićem** iz Srbije uspio stići do polufinala. Tijekom jednog od natjecateljskih dana kratko smo razgovarali s jednim od najboljih hrvatskih tenisača u kategoriji do 14 godina.

Kako bi se u kratkim crtama teniski predstavio našim čitateljima?

Tenisom sam se počeo baviti vrlo rano u rodnom Daruvaru, već s četiri godine jer dolazim iz tenisačke obitelji. Naime, otac je teniski trener, a moj stariji brat **Matko** je prije mene počeo trenirati. Gledao sam ih i meni se sviđelo i evo već devet godina sam u ovom lijepom sportu.

Što je tvoj teniski forte, a na čemu bi se još trebalo raditi?

Najjači udarac mi je svakako forhend, a trebao bih poraditi na nogama i boljem kretanju, te na strpljivosti koja me često zna napustiti tijekom važnih trenutaka u meču.

Turnir u Subotici je jake prve kategorije i na njemu nastupaju najbolji tenisači do 14 godina. Kakvi su tvoji dosadašnji međunarodni teniski rezultati koji su te i doveli na sjever Bačke?

Prošle godine sam u konkurenciji igrača do 12 godina

nastupao za hrvatsku reprezentaciju na Summer Cupu u Bukureštu (Rumunjska), osvojio sam Tennis Europe turnir 1. kategorije u Poreču i igrao finale turnira 2. kategorije u Splitu, te nastupio na Festivalu Carlos Moya u konkurenciji najbolja 32 tenisača Europe do 12 godina.

A kakva je situacija na domaćoj, hrvatskoj sceni?

Prošlu godinu sam završio kao prvoplasirani tenisač Hrvatske u konkurenciji tenisača do 12 godine, a na Državnom prvenstvu uspio sam se plasirati u polufinale.

Što slijedi nakon Subotice?

Fokus je na Državnom prvenstvu Hrvatske koje je na programu sredinom ovoga mjeseca.

Budući da si ulazno godište u konkurenciji tenisača do 14 godina, kojim bi plasmanom na koncu ove godine bio zadovoljan?

Svaka pozicija ispod 170. mjesta bila bi vrlo zadovoljavajuća u ovoj ulaznoj godini.

U konkurenciji parova nastupaš s Nikolom Laketićem iz Srbije. Kako funkcionirate kao par?

Odlično. Atmosfera je odlična ovdje u Subotici i svi navijaju za nas kada igramo naše mečeve.

Igrao si već na mnogo međunarodnih turnira, pa kako bi ocijenio ovaj subotički?

10/10. Sve je super. Smještaj, hrana, druženje. Sve je 10.

D. P.

KOŠARKA

Oproštaj od ABA lige

Porazom od *Dubaia* (84:88) u drugom susretu četvrtfinalnog razigravanja košarkaši *Spartak Office Shoesa* oprostili su se od natjecanja u ABA ligi. Pla-

smanom u doigravanje momčad **Vladimira Jovanovića** ostvarila je lijep i vrijedan rezultat, a sada slijede dueli u domaćoj KLS.

TENIS

Fenomenalni Prižmić

Mladi hrvatski tenisač **Dino Prižmić** načinio je jedno od najvećih iznenađenja na ATP Masters 1000 turniru u Rimu, pobijedivši najboljeg tenisača svih vremena **Novaka Đokovića** u 2. kolu. Najvećim trijumfom dosadašnje karijere 20-godišnji Splitsanin postao je prvi hrvatski tenisač koji je uspio poraziti Novaka u mečevima na zemljanoj podlozi.

TENIS

Slovački duet

Mladi slovački tenisač **Martin Adamca** svladao je **Brunu Dzheneva** iz Bugarske (7:6, 6:2) u finalu turnira dječaka iz Tennis Europe serije 1. kategorije koji se igrao prošlog tjedna u Subotici. Turnir djevojaka osvojila je također Slovačkinja **Alexandra Janoskova** pobjedom (4:6, 6:4, 6:3) protiv Australke **Claire Hirschi**.

POGLED S TRIBINA

Derbi

Pobjedom protiv *Hajduka* (2:0) u subotnjem velikom hrvatskom derbiju nogometaši *Dinamo* samo su potvrdili svoju ovosezonu supremaciju u 1. HNL i još jednom dokazali kako im u ovom trenutku nema premca ni u kojem pogledu. Golovima **Bakrara** i **Belje**, najboljeg strijelca lige, *modri* su još više bodovno pobjegli svojim *bilim* pratiteljima na golemih +18. Ali to nije niti najmanje važno u nepobitnoj činjenici kako *Dinamo* igra najljepši i najefikasniji nogomet što zorno pokazuje i pogled na gol razliku od nevjerojatnih 89 postignutih pogodaka uz 27 primljenih. Uza sve pohvale koje je momčad trenera **Kovačevića** već uvelike dobila, stoji i činjenica kako je novi šampionski naslov izborn s momčadi u kojoj dominiraju domaći nogometaši. Konkretno govoreći, susret protiv najvećeg rivala i većim dijelom prvenstva jedini pratitelj u borbi za naslov *Dinamo* je započeo sa »samo« tri stranca (**Zajc**, **Bakrar** i **Hohxa**), što u prijašnjim sezonama nije bio slučaj. Restauracija momčadi koju je napravio novi predsjednik **Boban** fokusirala se na izboru domaćih nogometaša i afirmaciji mlađeg kadra iz *Dinamove* juniorske momčadi. Tako je

devetnaestogodišnji **Zebić** počeo derbi od prve minute i pokazao kako se na njega u budućnosti mora najozbiljnije računati, a sigurno ima još talenata koji će uskoro zakucati na vrata prve momčadi. Sve u svemu, prven-

Foto: HINA/ Edvard ŠUŠAK

stvo je apsolvirano, ostaje još finale kupa i onda se fokus premješta na predstojeće kvalifikacije za plasman u Ligu prvaka. Velika je to želja svih u klubu, a hoćemo li *Dinamo* na jesen gledati u društvu najboljih klubova Europe? Odgovor ćemo dobiti koncem kolovoza...

D. P.

Umotvorine

- * Svaka pogreška nosi skrivenu lekciju.
- * Tišina je prostor u kojem misli sazrijevaju.
- * Istina može raniti, ali laž uvijek razara.

Vicevi, šale...

- Stiže proljeće, nove ljubavi, topliji dani, ugodne večeri... Život je lijep!
- Doktor ti je povećao dozu?
- Da!

Ljuta žena govori mužu:

- Spakirala sam sve stvari, odlazim. Mnogo mi je teško.

Muž:

- Pa što si se natovarila toliko?

Aforizmi

* U tebi su tri čovjeka: jedan kakav bi želio biti, drugi kakav misliš da jesi i treći kakav si zaista. Tog trećeg jedino ne poznaješ.

* Ako tvoj mir ovisi o tome da sve ide kako treba, to nije mir – to je kontrola. Učiti kako da ostaneš stabilan u neizvjesnosti – to je pravi rast.

Vremeplov – iz naše arhive

**Turneja po Hrvatskoj
KPZH-a Šokadija, Sonta, 2006.**

Didine pripovetke (iz knjiga Balinta Vujkova)

Batina ga uskrsnila

Niki čovičak bio lin da je i zemlja pod njim plakala što ga mora držat na sebi. Kad ga žena liti kreće u nadnicu on se u krevetu samo okrene na drugu stranu.

– Pljujem ja na taj dinar za koji se moraš znojiti.

Zimi:

– Pljujem ja na taj dinar za koji se moraš smrzavati.

Jedno lito žena ga teškom mukom natirala da donese drva iz šume. Upregla mu čilašu, udesila pilu i sikiru, napunila duvan-kesu, jednom ričom spremila sve samo da bar ogriva imadu za zimu, ako kruva baš i ne imali.

U šumi on se kojikako uzventro na najnižu granu, malo je zapilo pa zakurdačio lulu i ziva u švrake, kad evo jednog starog čovika.

– Ludi čovče, tako ćeš past, – kaže mu kad je vidio da pod sobom pila granu.

Njemu mrsko i da sluša, kamol da bi se latio druge grane. Misli se: baš ovaj matori zna šta će bit sa mnom.

Al dida nije dobro ni zašo u šumu, a grana se odvalila. Potrče on za njim.

– Stani, – kaže – kad si znao da ću past, ti nisi niko drugi neg moj Bog. Ti moraš znat i to ka' ću ja umrit.

Onaj vidi s kim ima posla pa ko iz puške:

– Dada znam: kad tvoja čilaša triput prdne.

Sad linčina više pušio neg grane rušio, pa dok nije nastenjo lotra drva čilaša prigladnila, još više prižednila, izgubila i ono malo snage što je imala. Kako kola zaprla pod prvom gredom ona od muke prdnila, pa tako pod drugom, tako i pod trećom.

– E, – kaže on – sad sam mrtav.

Čilašu vezo za drvo, kabanicu prostro u lad. torbu pod glavu i oma zaspo. Samo još promrdo:

– Da je meni kogoder kazo da moj život vridi samo tri prdeža jedne ovake šugave čilaše, ne bi nikad ni izlazio iz materine utrobe.

Sunce će već zalaziti kad evo čobana, tira čopor ovaca. Sirota čilaša bi išla na alov i na jasle, od muke kopa nogama, rže, otima se, al njezin gazda ni da trepne. Ne tiče se njega ništa više na ovim svitu kad je mrtav.

Čoban ko čoban, voli svako živinče, pa ovog nogom da ustane. Kad ni to nije pomoglo, on batinu, pa ošine onako božijanski. Kako ga ožego, a linčina skoči:

– Ti si moj Bog, nije onaj matori, ti si me uskrsnio iz mrtvi.

Pričao Stipan Ilanković, r. u Radanovcu 1914. g., zemljoradnik te samouk zidar iz Bačke Topole
Jabuka s dukatima, 1986.

Rič po rič

Piše: Željko Šeremešić

Telefoni

Kako j prizdravio faš nema mira. Koda ga pundravci čačku. Ope j kadar dokocat do nas pa s falji kako priđe iljadu meteri do nas pa iljadu natrag. Zna tirat inat. Kako b reko prkosi svačem pa i godinama. Dok nas žena služi vrti glavom i privrće očima. Misli da sam gluv, divani u bradu: »Evo s ope laću čaše. Da ne može proc jedan divan brez vina«. Isapim u sebe: »Sam zvocaj. Cilog života zvocaš pa sam srićom oguglo«. Faš ope ima glavnu rič: »Jes čo šta s smislili? Ako bude tako biće to fala Bogu jedanput i štagod dobro«. Taman sam tio reć da nisam ništa čo kad evo ide i unuk Marin. Nosi stolac i sida međ nas. Vidim da j čo fašev divan kad ga pita: »Čiča Marne, kad vi štagod čujete i kažete da j to baš štagod dobro to j cigurno tako. Eto ja sam niki dan došo s tog kako vamo kažu trulog Zapada i nisam ništa čo. De kašte«. Ne triba fašu dvaput reć: »Ti mobilni, ti telefoni kako god bili dobri u grob će nas otirat. Dica kase rodu vala ni ne prodivanu već zviru u taj mobilni. Du im taj mobilni i nebrigeša. Aj što kod kuće ne možu brez nji al ispada da j i u škole tako. E saće tom doć kraj. Doneće vlast odviše dobar Zakon pa dica neće moć u škole hasnirat mobilni. Možu ga ponet al kažu da oma ide pod ključ. Ka j kraj škole dobiju ga natrag. I to j štagod odviše dobro. Šta kažete?«. Oma mi došlo u pamet: »E moj faše, sićaš se kako j bilo kasma bili dica. U škulu s išo s jednom pisankom i flajbasem. Kaki mobilni telefoni?«. Faš će dalje: »Danaske kad gledim u natrag u čudu sam. Ondak nas u selu pet iljada a ni jedan telefon. Ka j došla pošta sam jedan telefon. Taj u pošte. Sićaš se? Ta ni u škole ni bio telefon a ope škula išla?«. Odgovaram: »Ko danaske se sićam. Škula brez telefona a nas u škole ko anđeoske trave. Bilo nas škulara i do sedamsto. I svi brez telefona. Ta onda ni sanjat nismo mogli da će doć ti mobilni«. Marin će: »Pa kako s vam onda iz kuće znali da triba doć u škulu. Ako ste štagod zgrišili po komu j učitelj poručio da dođe kokod iz kuće? Kako j to išlo?«. Faš mal košta vina pa odgovara: »Lako Marne. Lako. Kad učitelj poruči da dada jel majka triba da dođu ti s moro prinet šta j učitelj reko. Nis smio ni sanjat da ne kažeš. Ni na kraj pameti ti ni bilo da s nakaniš da ne kažeš. Da s desi pa da ti uvalu da nis reko šta j učitelj poručio onda b ti dupe bilo modro od dlana, pruta jel kaiša. Fasovo s, dobio štrof da nemaš it se sigrat pa još dobio posla ohoho«. Marin usmi a faš će dalje: »E sade da vidim šta će bit? Danaske kolik škulara tolik telefona u ruka. I da vidim oće i kogod kazat da j povridito kako diče pravo«. Isapim u sebe da ć ovo potli dužjeg vrime na bit Zakon što vridi. Pa ću i ja: »Kako s divani dica danaske u škole radu s tim mobilnim svašta. Da ni za kazat. I sramot-ski. I niko im ništa ne može. Još je dade i majke branu. Već je tribalo tako štagod davno napraviti. Kolik znam ima u svitu di s doneli taki Zakona odavno. Mi uvijek štagod čekamo. Al da ne trčimo prid rudu. Ko zna? Možda će se kogod sitit da j i taj mobilni u škole diče pravo pa od tog zakona ne bude ništa«.

U NEKOLIKO SLIKA

Nevrijeme u Somboru

Tavankutsko kulturno lito 2026.

15. V. 2026., od 19:00h

Izložbe povodom godine jubileja
19:00h 40. godina kolonije slamarki u
Tavankutu - izbor iz zbirke
20:00h Izložba Svjetlo u tami
Galerija Prve kolonije naive u tehnici
slame

17. V. 2026., sveta misa 11:00 h

Sv. Leopold Mandić - Proštenje na
Čikeriji
Kod križa na Čikeriji

18. V. 2026., 20:00 h

Župna tribina
Tema: Čuvar duša - sluga Božiji o. Gerard
Tomo Stantić

24. V. 2026., sveta misa 10:30 h

Duhovi (Dove) ophod *Kraljica*
Tavankutom
Župna crkva Presveto Srce Isusovo,
Tavankut
Ophod *Kraljica* po Tavankutu u
popodnevnom satima
Kolo na Dove, Etnosalaš Balažević 19:00 h

8. VI. 2026., 19:30 h

Župna tribina
Tema: "Pobožnost Srcu Isusovu"

12. VI. 2026., sveta misa 10:30 h

Presveto Srce Isusovo - Proštenje u
Donjem Tavankutu - središnja proslava,
14. VI. 2026. vanjska proslava, sveta misa
10:30 h

21. VI. 2026., 18:00 h

XXXI. Festival dječjeg stvaralaštva *Djeca*
su ukras svijeta
Etnosalaš Balažević

24. VI. 2026., 20:00 h

Sveti Ivan Cvitnjak - priskakanje vatre
Etnosalaš Balažević

3. VII. 2026., 19:30 h

Otvorenje XLI. saziva Prve kolonije naive
u tehnici slame
Galerija Prve kolonije naive u tehnici slame

6. VII. 2026., otvorenje u 19:00 h

XV. Seminar bunjevačkog
stvaralaštva
Etnosalaš Balažević

11. VII. 2026., 19:30 h

RISARSKO VEČE

Zatvaranje XLI. saziva Prve kolonije naive
u tehnici slame i XV. Seminara
bunjevačkog stvaralaštva
Dom kulture

12. VII. 2026., sveta misa zahvalnica
10:30 h

Dužijanica

Župna crkva Presveto Srce Isusovo -
Tavankut
BANDAŠICINO KOLO - 20:00 h

26. VII. 2026., sveta misa 10:30 h

Sveta Ana - Proštenje u Gornjem
Tavankutu
Gornji Tavankut, kapela Sv. Ane

2. VIII. 2026., sveta misa u 18 h

Dužijanica u Mirgešu
Dom mjesne zajednice, Mirgeš

14. i 15. VIII. 2026., 20:00h

Filmske večeri u Tavankutu
Pastoralni centar, Tavankut

20. IX. 2026., sveta misa kod križa
10:30 h

Proštenje u Mirgešu

21. VI. 2026., 19:30 h

Župna tribina
Tema: "Značaj nacije u Katoličkoj
crkvi"

26. IX. 2026., od 10:00-16:00 h

XVI. Tavankutski festival voća i
autohtonih rukotvorina
Etnosalaš Balažević

Za više informacija pratite nas na društvenim mrežama:

HKPD Matija Gubec Galerija Prve kolonije naive u tehnici slame
 matijagubectav@gmail.com hkpd_matijagubec www.hkpdmatijagubec.org.rs

22. SMOTRA DJEČJIH PJEVAČA I ZBOROVA

Velika vijećnica
Gradske kuće u Subotici

20.05.2026.
u 19:30 sati.

Generalni pokrovitelj:

ZAVOD ZA KULTURU
VOJVODANSKIH HRVATA

Smotru pomogli:

Središnji državni ured
za Hrvate izvan
Republike Hrvatske

Javna ustanova
PLETERNICA

Muzej
bečarca
Museum
of Bečarac

RELIKVIJE SV. MALE TEREZIJE I SV. RODITELJA LJUDEVITA I ZELIJE MARTIN U SRBIJI

Karmelićanska crkva Sombor 21. - 23. 05. 2026.

ČETVRTAK 21. 05. 2026.

- Dolazak relikvija (moštiju) oko 21 sat

PETAK 22. 05. 2026.

- 07:00 Molitva časoslova
- 08:00 Radosna otajstva krunice
- 09:00 Vrijeme za osobno čašćenje
- 10:00 Dolazak hodočasnika iz Srijema
- 11:00 Euharistija na hrvatskom jeziku
mons. Fabijan Svalina
Vrijeme za osobno čašćenje
- 14:00 Krunica - Otajstva svjetla
- 15:00 Program redovnica i redovnika
- 16:00 Žalosna otajstva krunice
- 17:00 Dolazak hodočasnika Mađara
- 18:00 Euharistija na mađarskom jeziku
mons. Mirko Štefković
- 20:00 - 24:00 Holywin:
scenski prikaz iz života sv. Male Terezije
Klanjanje - *Carmel Concordia* i meditacije
Slavna otajstva krunice

SUBOTA 23. 05. 2026.

- 07:00 Molitva časoslova
Vrijeme za osobno čašćenje
- 09:00 Dolazak hodočasnika iz Subotice
- 10:00 Euharistija na hrvatskom jeziku
mons. Franjo Fazekaš
Oproštaj od relikvija

PRETPLATITE SE

TUZEMSTVO

☐ 6 mjeseci = 1300 dinara

☐ 1 godina = 2600 dinara

* INOZEMSTVO

☐ 6 mjeseci = 75 eura

☐ 1 godina = 150 eura

* Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišati cijenu pretplata. Hvala na razumijevanju.

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna

HRVATSKA RIJEČ

Ime i prezime: _____

Ulica i broj: _____

Mjesto i zemlja: _____

Telefon i e-mail: _____

www.hrvatskarijec.rs

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje

- Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje
- Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: **OTPVRS22**
 AD MS FIL Subotica
 IBAN: **RS35325960160000218862**
 NIU Hrvatska riječ
 Preradovićeve 11, 24000 Subotica

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
 NIU »Hrvatska riječ«
 Preradovićeve 11, 24000 Subotica
 Uplatu izvršiti na broj žiro računa: **325950060001449230**

RADIO MARIJA

Kršćanski glas u vašoj kući!

FREKVENCije:

NOVI SAD 90,0 MHz

SUBOTICA 90,7 MHz

SOMBOR 95,7 MHz

NIŠ 102,7 MHz

KONTAKT:

Ured: 024/600-099

Program: 024/600-011

SMS: 063/598-441

Slušajte nas i na aplikacijama:

Radio Marija Srbije

Radio Maria play

www.radiomarija.rs

[@Radio.Marija.Srbije](https://www.facebook.com/Radio.Marija.Srbije)

[@radiomarijasrbije](https://www.instagram.com/radiomarijasrbije)

ILI-ILI

AKCIJA

Priključenje **BESPLATNO**

+ Birate između:

- 6 meseci po **1 dinar**
- 12 meseci sa **50% popusta**

Astra Telekom

011 44 22 009

GODINE
NOVOG
PREPORODA

ANA MILODANOVIĆ

(Žednik, 18. 5. 1926. – Subotica, 20. 7. 2011.)

Program obilježavanja 100. obljetnice rođenja

18. travnja 2026. (ponedjeljak)

- Posjet grobu u **17 sati**
- Sveta misa u **18 sati** u crkvi
sv. Marka Evanđelista u Žedniku
- Otkrivanje spomen-ploče na župnoj kući

